

Analytikers syn på ny regnskapsstandard for leieavtaler

En kvalitativ studie av aksjeanalytikers opplevelser av IAS 17 og IFRS 16

Åsmund Guddal Kvarsvik

Kristian Hellenes

Veileder: Kjell Ove Røsok

Selvstendig arbeid – Masterstudiet i regnskap og revisjon

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer inntår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

Det internasjonale standardsettingsorganet IASB startet tidlig på 2000-tallet arbeidet med en ny regnskapsstandard for leieavtaler. Bakgrunnen for initiativet var at den daværende regnskapsstandarden, IAS 17, etter manges syn var utdatert og ikke behandlet leieavtaler på en måte som representerte de økonomiske realitetene i avtalene. Den nye regnskapsstandarden, IFRS 16, ble endelig utgitt i 2016 og er pålagt å bruke for regnskapsperioder som begynner 1. januar 2019 eller senere. Denne masteravhandlingen ser nærmere på hvordan en av primærbrukergruppene, aksjeanalytikere på Oslo Børs, opplever at IAS 17 nå erstattes av IFRS 16.

Avhandlingen starter med en teoretisk gjennomgang av de to regnskapsstandardene, samt redegjørelser for annen relevant teori. Her presenteres kritikken mot IAS 17, som i all hovedsak omhandler at skjønnsmessige vurderinger bidrar til tilpasninger i regnskapet, at noteopplysningene er mangelfulle og at leieavtaler som oppfyller definisjonen av en eiendel og en forpliktelse ikke blir innregnet på selskapenes balanser. Videre presenteres regnskapsmodellen IFRS 16 legger opp til, der det fremkommer at tilnærmet alle leieavtaler nå skal balanseføres. Dette innebærer at selskapene innregner en eiendel og en forpliktelse på balansen, og at leiekostnaden resultatføres fordelt over et avskrivningselement og et renteelement.

Undersøkelsen bygger på en kvalitativ tilnærming, og basert på intervjuer med seks aksjeanalytikere på Oslo Børs presenterer vi i avhandlingens siste del deres opplevelser av IAS 17 og IFRS 16. Vi finner at analytikerne i stor grad var fornøyd med den gamle regnskapsstandarden, men at enkelte analytikere likevel mener en endring var nødvendig. Videre viser våre funn at analytikerne i bransjer der det å leie og å eie er mer eller mindre likestilte alternativer er de mest positive til IFRS 16, mens analytikerne som følger selskaper som leier eiendom i langt større grad er negative til endringene.

Forord

Masterutredningen er utarbeidet i forbindelse med vår toårige masterutdannelse i regnskap og revisjon ved Norges Handelshøyskole i Bergen. Utredningen tilsvarer 30 studiepoeng, og er skrevet innenfor temaet finansregnskap. Prosessen har vært både utfordrende og lærerik, samtidig som at vi har fått dypere innsikt innenfor spennende fagområder.

Temaet vi har valgt å skrive om er valgt på bakgrunn av at vi ønsket å se nærmere på noe som få andre hadde sett på tidligere. Det ble tidlig klart at IFRS 16 kunne være et alternativ, og vi er i dag glade for at vi valgte å fordype oss i nettopp dette temaet. Vi har lært at det krever grundig forarbeid å bygge opp en oppgave rundt en helt ny regnskapsstandard, samtidig som det har vært svært spennende å lære noe nytt for hver dag som har gått i denne prosessen. Vi håper og tror at de funnene vi har gjort i denne avhandlingen er et nyttig tilskudd til forskningen som allerede foreligger rundt temaet.

Vi ønsker å rette en stor takk til vår veileder Kjell Ove Røsok for interessante innspill, nyttige tilbakemeldinger og gode råd. Vi ønsker også å takke de som stilte til intervju og dermed dannet grunnlaget for dataene i analysen.

Norges Handelshøyskole

Bergen, 20. desember 2019

Åsmund Guddal Kvarsvik

Kristian Hellenes

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	2
FORORD	3
FORKORTELSER	6
1 INNLEDNING	7
1.1 BAKGRUNN FOR UTREDNINGEN.....	7
1.2 FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	8
1.3 AVGRENSNINGER	8
1.4 STRUKTUR	9
2 TEORI	11
2.1 FREMVEKSTEN AV INTERNASJONALE REGLER	11
2.2 DET KONSEPTUELLE RAMMEVERKET	12
2.2.1 Målsetning.....	14
2.2.2 Kvalitetskrav	15
2.2.3 Definisjoner og regnskapsføring.....	17
2.2.4 Måling.....	18
2.3 AKSJEANALYTIKERE	18
2.4 LEIEAVTALER	20
2.5 IAS 17.....	22
2.5.1 Hovedtrekkene i IAS 17.....	22
2.5.2 Kritikk mot IAS 17.....	27
2.6 IFRS 16	31
2.6.1 Hovedtrekkene ved IFRS 16	32
2.6.2 Formål og vurderinger.....	36
3 METODE	43
3.1 VALG AV METODE.....	43
3.2 INNSAMLING AV KVALITATIVE DATA.....	44
3.2.1 Det kvalitative intervjuet	44
3.2.2 Strukturering av intervju.....	45
3.2.3 Type intervju	46
3.2.4 Transkribering og tematisering	46
3.3 UTVALG OG REKRUTTERING AV RESPONDENTER.....	47
3.3.1 Rekruttering av respondenter.....	47
3.3.2 Utvalg.....	47
3.4 KVALITET VED UNDERSØKELSEN.....	48
3.4.1 Intern gyldighet.....	48
3.4.2 Ekstern gyldighet	51
3.4.3 Reliabilitet.....	52
4 PRESENTASJON AV FUNN	54
4.1 ANALYTIKERNES OPPLEVELSER AV IAS 17	54
4.1.1 Regnskapsbehandlingen av operasjonelle og finansielle leieavtaler	54
4.1.2 Skjønnsmessige skille mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler.....	57
4.1.3 Noteopplysninger.....	59
4.1.4 Behov for å erstatte standarden.....	59
4.1.5 Oppsummering – generelle oppfatninger av IAS 17.....	61

4.2	ANALYTIKERNES OPPLEVELSER AV IFRS 16	61
4.2.1	<i>Resultateffekter</i>	61
4.2.2	<i>Ledelsens tilpasningsmuligheter</i>	65
4.2.3	<i>Historikk</i>	66
4.2.4	<i>Sammenlignbarhet på tvers av regnskapsregimer</i>	67
4.2.5	<i>Overordnet syn på IFRS 16</i>	68
4.2.6	<i>Oppsummering – generelle oppfatninger av IFRS 16</i>	71
5	DISKUSJON	72
5.1	BALANSEFØRING	72
5.2	RESULTATEFFEKTER	74
5.3	HISTORIKK	76
5.4	LEIEAVTALE VERSUS SERVICEAVTALE	76
5.5	KUNNSKAPSNIVÅ.....	77
6	KONKLUSJON	78
6.1	KONKLUSJON.....	78
6.2	FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING.....	80
	BIBLIOGRAFI	82
	VEDLEGG	84

Figurliste

Figur 1:	Det konseptuelle hierarkiet (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 41).....	14
Figur 2:	Behandling av finansielle og operasjonelle leieavtaler under IAS 17 (IASB, 2016a)	25
Figur 3:	Innregning ved operasjonell og finansiell leieavtale.....	25
Figur 4:	Resultatføring ved operasjonell og finansiell leieavtale	26
Figur 5:	Flytdiagram for å vurdere om en kontrakt er eller inneholder en leieavtale, sml. IFRS 16.B31 (Rosenblad & Skar, 2016)	33
Figur 6:	Eksempelnote førstegangsansvendelse av IFRS 16 (KPMG, 2017).....	41

Forkortelser

BC	Basis for Conclusions
CF	Conceptual Framework
EBITDA	Earnings Before Interest, Tax, Depreciation and Amortization
EBIT	Earnings Before Interest and Tax
EV	Enterprise Value
FASB	Financial Accounting Standards Board
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
NSD	Norsk senter for forskningsdata
OB	The Objective of General Purpose Financial Reporting
P&L	Profit & Loss
P/E	Price / Earnings
ROCE	Return on Capital Employed
QC	Qualitative Characteristics
PwC	PricewaterhouseCoopers

1 Innledning

I dette kapitlet gjør vi rede for masteravhandlingens tema. Dette gjør vi ved å presentere bakgrunnen for at vi ønsket å se nærmere på akkurat dette temaet, og deretter ved å gå gjennom formål og problemstilling. Kapitlet avrundes med en gjennomgang av oppgavens avgrensninger og struktur.

1.1 Bakgrunn for utredningen

Etter å ha arbeidet med en ny regnskapsstandard for leieavtaler i nærmere 20 år ble IFRS 16 endelig utgitt av International Accounting Standards Board (IASB) 13. januar 2016. Fra dette tidspunktet kunne selskap som rapporterer etter IFRS, under noen gitte forutsetninger, utarbeide regnskapet etter den nye standarden. Det var imidlertid først i år at dette ble pålagt, og for regnskapsperioder som begynner 1. januar 2019 eller senere må dermed selskapenes regnskaper være i samsvar med IFRS 16 (PwC, 2016).

IFRS 16 erstatter den mye omtalte og til dels kritiserte regnskapsstandarden IAS 17. For selskaper som har mye leieavtaler kan endringene oppleves som omfattende, og overgangen vil i betydelig grad kunne påvirke selskapenes regnskaper og dermed også hvordan brukerne forholder seg til disse. Hovedforskjellen mellom de to standardene er at mens mange leieavtaler ikke ble innregnet på selskapenes balanser under IAS 17, skal nå tilnærmet alle leieavtaler balanseføres. Dette var på forhånd forventet å kunne gi relativt store utslag på enkelte selskapers balanse og nøkkeltall, men det er først i år vi ser hvilke effekter IFRS 16 faktisk gir på regnskapene. De fleste selskaper har nemlig avvventet implementering av standarden, og det er dermed gjennom selskapenes delårsregnskaper for 2019 vi for første gang blir gjort kjent med hvordan disse selskapenes regnskaper påvirkes av den nye standarden for leieavtaler (Kvifte & Puri, 2019).

Som følger av at man for enkelte selskaper forventet at IFRS 16 ville gi store utslag på regnskapene, ønsket vi å undersøke hvordan brukerne av disse regnskapene opplever endringene. Da det foreløpig finnes få årsregnskaper utarbeidet etter IFRS 16 var vi avhengig av å komme i kontakt med en brukergruppe som bruker regnskapet aktivt og som dermed har god kjennskap til selskapenes delårsregnskaper. Valget falt på aksjeanalytikere på Oslo Børs. Denne gruppen følger de ulike selskapene tett og holder seg løpende oppdatert på tilgjengelig

regnskapsinformasjon. I tillegg representerer analytikerne en av de uttalte primærbrukergruppene av regnskapet, nemlig investorene, og det kan derfor forventes at deres behov i større eller mindre grad har blitt hensyntatt under utarbeidelsen av IFRS 16. Vi finner det derfor svært interessant å se nærmere på hvordan de opplever endringene overgangen medfører.

1.2 Forskningsspørsmål

Den gamle regnskapsstandarden var som nevnt kritisert, og flere av endringene som er foretatt i den nye standarden er basert på denne kritikken. I første omgang ønsker vi derfor å undersøke hvordan analytikerne selv opplevde IAS 17 og om det etter deres syn var nødvendig å erstatte standarden. Videre ønsker vi å se nærmere på de løsningene som er valgt under IFRS 16 og undersøke om analytikerne er enig i de løsningene IASB har kommet frem til. Basert på dette har vi utledet to forskningsspørsmål vi ønsker å besvare:

1. *Var det etter analytikernes syn behov for å erstatte IAS 17?*
2. *Hvordan opplever analytikerne de løsningene som er valgt under IFRS 16?*

Måten vi ønsker å besvare disse spørsmålene på er todelt. I den første delen av analysen presenterer vi analytikernes opplevelser av de to standardene isolert - uten tolkninger og diskusjon fra vår side. Deretter ser vi disse opplevelsene i sammenheng med de formål og vurderinger IASB har lagt til grunn for å erstatte IAS 17 med IFRS 16. På denne måten håper vi å på en god måte belyse analytikernes syn på den nye regnskapsstandarden for leieavtaler.

1.3 Avgrensninger

Den nye regnskapsstandarden for leieavtaler er omfattende, og det har derfor vært nødvendig å avgrense undersøkelsens omfang i noen grad. Vi har blant annet valgt å ikke se på hvordan utleierte påvirkes av IFRS 16. Dette fordi regnskapsbehandlingen for utleier i det vesentligste er lik som under IAS 17 (PwC, 2016). Videre har vi valgt å heller ikke kommentere alle endringer den nye standarden medfører for leietaker. I stedet fokuserer vi på de endringene som vi på forhånd forventet at analytikerne i størst grad ville bli påvirket av. Som vi skal se senere dukket det opp elementer i samtalene med analytikerne som vi ikke forventet, og vi har derfor lagt til informasjon om dette.

En annen avgrensning vi har gjort er at vi har fokusert på aksjeanalytikere på Oslo Børs. Det betyr at vi både har utelukket andre typer analytikere, som kredittanalytikere, og analytikere som ikke følger selskaper på Oslo Børs. Førstnevnte avgrensning har vi gjort da vi forventer at andre analytikere vil kunne være opptatt av andre faktorer ved regnskapsbehandlingen enn det aksjeanalytikere er, og vi er derfor av den oppfatning at vi vil få tydeligere og mer tolkbare funn ved å fokusere på én gruppe isolert. Merk for øvrig at vi i oppgaven bruker begrepene *analytiker* og *aksjeanalytiker* om hverandre, men med mindre noe annet blir sagt eksplisitt vil det i alle tilfeller være tale om en aksjeanalytiker. Når det gjelder valget om å fokusere på analytikere på Oslo Børs er dette hovedsakelig geografisk begrunnet, da det trolig ville vært mer ressurskrevende å gjennomføre samtaler med analytikere utenfor Norges grenser. I tillegg reduserer avgrensningen risikoen for at undersøkelsen forstyrres av eventuelle særtrekk ved geografisk spredte grupper av analytikere. Dette kan medføre at vi avdekker færre nyanser av analytikernes opplevelser, men vil på den andre siden kunne styrke funnene i den gruppen vi har valgt å fokusere på.

1.4 Struktur

Masteravhandlingen kan grovt deles inn i tre deler, der vi i den første delen, i kapittel 2, presenterer det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for studien. Vi begynner med en generell introduksjon til de internasjonale regnskapsreglene og det konseptuelle rammeverket som danner utgangspunktet for disse. Deretter gir vi en kort innføring i hva en aksjeanalytiker er og hvordan de bruker regnskapet, før vi går gjennom hovedtrekkene ved den gamle regnskapsstandarden IAS 17, samt kritikken som gjorde det nødvendig å erstatte standarden. Avslutningsvis i teoridelen tar vi for oss hovedtrekkene ved den nye regnskapsstandardens IFRS 16, og videre de formål og vurderinger som ligger til grunn for de løsningene IASB har kommet frem til.

I den andre delen av avhandlingen, i kapittel 0, ser vi nærmere på metoden vi har valgt for å besvare forskningsspørsmålene. Vi begynner med å presentere den metodiske tilnærmingen og bakgrunnen for at vi mener denne er godt egnet for vår oppgave, før vi deretter gjør rede for hvordan utvalget i studien har blitt rekruttert og hvem utvalget består av. Til slutt i denne delen

vurderer vi kvaliteten på undersøkelsen, altså hvorvidt dataene er samlet inn på en hensiktsmessig måte og om vi kan stole på konklusjonene vi trekker basert på disse dataene.

I den tredje og avsluttende delen av avhandlingen presenterer vi funnene fra undersøkelsen og diskuterer disse. Dette gjør vi i to separate deler, der vi i kapittel 4 først gjør rede for analytikernes opplevelser av de to regnskapsstandardene og de ulike aspektene ved disse. I kapittel 5 tar vi med oss sentrale funn fra kapittel 4 og diskuterer disse opp mot de formål og vurderinger IASB har lagt til grunn for løsningene som er valgt under IFRS 16. Til slutt konkluderer vi i kapittel 0 på oppgavens forskningsspørsmål, før vi kort presenterer utvalgte forslag til videre forskning.

2 Teori

I dette kapittelet gjør vi rede for det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for studien. Vi begynner med en kort innføring i historien til det internasjonale standardsettingsorganet IASB, før vi deretter ser på hovedtrekkene i det konseptuelle rammeverket organet legger til grunn ved utarbeidelse av regnskapsstandarder. Videre gir vi en kort presentasjon av brukergruppen denne studien omhandler, nemlig aksjeanalytikerne, før vi i den siste delen av kapittelet går nærmere inn på leieavtaler og de to regnskapsstandardene IAS 17 og IFRS 16.

2.1 Fremveksten av internasjonale regler

Et av de sentrale kvalitetskravene ved regnskapet er at informasjonen skal være sammenlignbar på tvers av selskaper. Utover 1960-tallet førte den økende globaliseringen med seg en rekke nye multinasjonale selskaper, og briten Sir Henry Benson gikk i front for å harmonisere regnskapsregler på tvers av landegrensene. Sammen med ledende regnskapsorganer i flere av de store nasjonene sørget Benson på 1970-tallet for at det ble skipet et internasjonalt regnskapsorgan. Organet fikk navnet International Accounting Standards Committee (IASC), og hadde som formål å utarbeide internasjonale regnskapsregler som skulle sikre større grad av samsvar mellom regnskapsrapporteringen i ulike nasjoner (Camfferman & Zeff, 2007).

Komiteen utarbeidet de første årene en rekke regnskapsstandarder. Disse fikk navnet International Accounting Standards (IAS), og fokuserte på generelle områder som var vanlig i de fleste selskaper. De fleste standardene åpnet også for at selskapene kunne velge blant ulike tilnærminger, og som oftest sammenfalt minst én av disse med de ulike landenes eksisterende regler. Oppslutningen var likevel begrenset, og det ble tidlig klart at de multinasjonale selskapene ikke så det samme behovet for internasjonale regnskapsregler som komiteen selv (Camfferman & Zeff, 2007).

Først på slutten av 1980-tallet begynte krefter utenfor IASC å våkne. De internasjonale kapitalmarkedene var i vekst, og behovet for harmonisering av regnskapsregler kom igjen i fokus. Blant tiltakene komiteen satte i verk var å utarbeide et konseptuelt rammeverk som skulle gjøre det mulig å utarbeide standarder basert på prinsipielle fundament. I tillegg gikk de i gang med et stort prosjekt for å redusere valgalternativene i de eksisterende standardene, etterfulgt av et nytt prosjekt der ti av disse ble omfattende revidert. Gjennom disse endringene håpet IASC

å få aksept for IAS-ene i de internasjonale kapitalmarkedene, særlig i USA (Camfferman & Zeff, 2007).

Utover 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet ble det satt i verk ytterligere tiltak for å styrke IASC og dets arbeid. Blant annet gikk komiteen gjennom en omfattende restrukturering, noe som resulterte i at IASC ble erstattet av IASB (International Accounting Standards Board) i 2001 (Camfferman & Zeff, 2007). Et år senere, i 2002, besluttet EU at alle børsnoterte selskaper i EU skulle rapportere etter IAS i konsernregnskapet fra og med 2005. Dette blir sett på som komiteens store gjennombrudd, og ved utgangen av tiåret besluttet flere land med viktige kapitalmarkeder å implementere standardene (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 45).

Frem til restruktureringen hadde IASC utarbeidet en rekke IAS-er. Det nye organet, IASB, valgte å anerkjenne disse, men besluttet samtidig at fremtidige standarder skulle benevnes International Financial Reporting Standards (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2011, s. 235). I dag består standardene av 17 IFRS-er, hvorav én ikke har tredd i kraft og én er på vei ut, og 28 IAS-er, hvorav tre er på vei ut. Samtlige av standardene er å regne som en del av IFRS-språket, og når vi senere i denne oppgaven refererer til IFRS som ett regnskapsspråk siktes det altså til både IFRS-ene og IAS-ene.

2.2 Det konseptuelle rammeverket

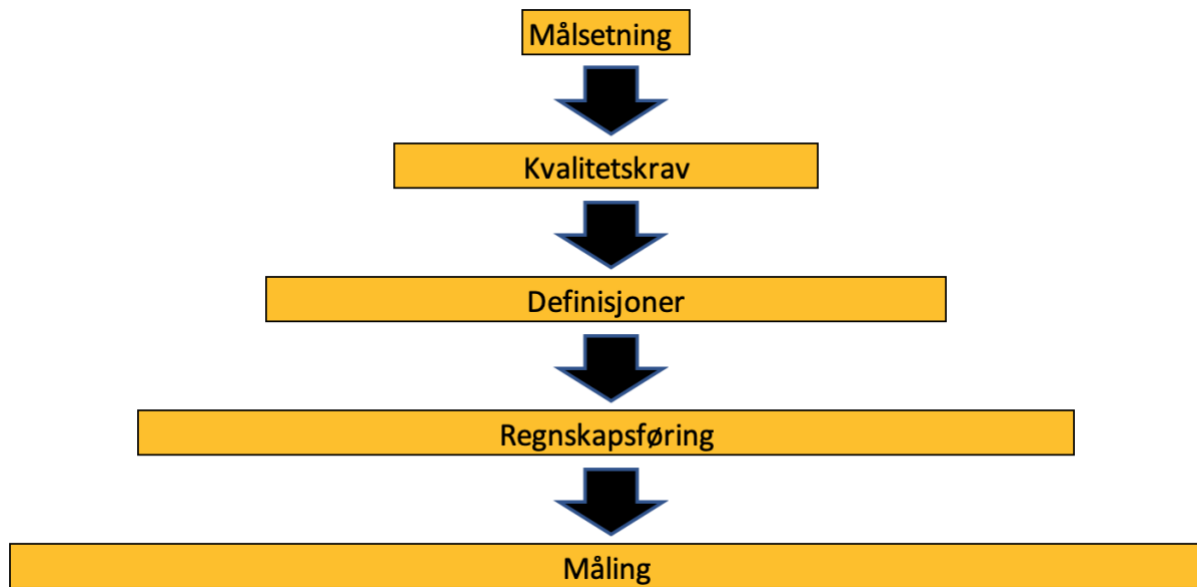
Det konseptuelle rammeverket IASC utarbeidet på 1980-tallet ble publisert i 1989 og var gjeldende helt frem til 2010. Da publiserte IASB første versjon av et nytt og oppdatert rammeverk, før den foreløpig siste versjonen ble vedtatt i 2018 (Melville, 2019, s. 16). IFRS 16 ble utarbeidet i tiden mellom første og siste versjon, men i denne avhandlingen tar vi likevel utgangspunkt i det sist oppdaterte rammeverket. Det gjør vi av to grunner. Den ene er, som vi skal se senere, at IASB var klar over flere av de foreslåtte endringene når IFRS 16 ble vedtatt, og de vurderte standarden til å være i overensstemmelse med disse. Den andre grunnen er at de enkelte regnskapsstandardene gjelder fremfor rammeverket, og rammeverket vil derfor bare komme til anvendelse ved tilfeller som ikke dekkes av standarden. I de tilfellene er det IASB sitt mest oppdaterte syn, altså det sist publiserte rammeverket, som er av interesse. Før vi går nærmere inn på de ulike delene i det konseptuelle rammeverket ønsker vi imidlertid å gi en generell oversikt over rammeverket og dets formål.

Ifølge Kvifte og Johnsen (2008, s. 32) kan et konseptuelt rammeverk defineres som *en normativ regnskapsteori eller en plattform for utledning av løsninger på praktiske regnskapsspørsmål, som avgrenser mulighetsområdet for akseptable løsninger*. Definisjonen er generell, men beskriver på en god og kortfattet måte både hva et konseptuelt rammeverk er og hva som er formålet. Dette formålet, altså å avgrense mulighetsområdet for akseptable løsninger, deles av IASB inn i tre uttalte hovedformål (CF SP1.1 (fritt oversatt)):

- a) Rammeverket skal assistere IASB i utarbeidelsen av nye konsistente regnskapsstandarder.
- b) Rammeverket skal assistere regnskapsprodusenter i tilfeller hvor ingen standard er dekkende for en transaksjon eller annen hendelse, eller i tilfeller hvor en standard tillater valg av regnskapsmessig behandling.
- c) Rammeverket skal assistere alle parter i tolkningen og etterlevelsen av standardene.

Selv om det konseptuelle rammeverket spiller en sentral rolle både i utarbeidelsen og anvendelsen av regnskapsstandarder presiserer IASB at rammeverket ikke er en standard i seg selv og at ingenting i rammeverket overstyrer standardene (CF SP1.2). Dersom en standard gir veiledning om den regnskapsmessige behandlingen vil det altså ikke ha betydning om rammeverket gir uttrykk for noe annet. IASB er likevel opptatt av å utarbeide standarder som i større eller mindre grad samsvarer med rammeverket, og i den første versjonen av rammeverket fra 2010 stod det skrevet at antall tilfeller der det konseptuelle rammeverket og standardene er i konflikt vil reduseres etterhvert som IFRS-er utvikles og revideres. Vi skal senere se at overensstemmelse mellom standard og rammeverk var en av driverne bak regnskapsmodellen som er valgt under IFRS 16.

Måten det konseptuelle rammeverket er bygd opp på følger av Figur 1. Vi ser at strukturen er hierarkisk, der det er målsetningen ved regnskapet som danner utgangspunktet for de øvrige nivåene i hierarkiet. Basert på målsetningen defineres det kvalitetskrav som skal sikre måloppnåelse, og det utledes videre definisjoner i henhold til målsetningen og kvalitetskravene. Med dette som grunnlag kan man utføre regnskapsføring og måling basert på generelle prinsipper (Kvifte, Tofteland, & Bernhoft, 2011, s. 237). Vi skal nå se nærmere på trinnene i det konseptuelle rammeverket.

Figur 1: Det konseptuelle hierarkiet (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 41)

2.2.1 Målsetning

Regnskapets hovedoppgave er å gi nyttig informasjon både til beslutningsformål og kontrollformål. Beslutningsformålet omtales ofte som en fremadskuende målsetning og er gjerne forbundet med verdsettelse og investeringsanalyser, mens kontrollformålet på sin side anses for å være en tilbakeskuende målsetning der man fokuserer på oppfølging av resultater (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 59). IASB vektlegger begge disse formålene, men kontrollformålet anes som en del av beslutningsformålet. Mer presist sier IASB at formålet med regnskapet er å *gi finansiell informasjon om rapporteringsenheten som er nyttig for nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer i beslutninger om å gjøre ressurser tilgjengelig for enheten* (CF 1.2 (fritt oversatt)). Disse beslutningene omfatter ifølge IASB beslutninger om å (CF 1.2 (fritt oversatt)):

- a) kjøpe, selge eller holde egenkapital- og gjeldsinstrumenter,
- b) tilby eller innkreve lån og andre former for kreditt, eller
- c) utøve rettigheter til å stemme på, eller på andre måter påvirke, handlinger ledelsen foretar som får følger for bruken av enhetens økonomiske ressurser.

IASB sier videre at for å kunne foreta disse beslutningene må brukerne vurdere blant annet hvordan ledelsen forvalter enhetens økonomiske ressurser, herunder hvor effektivt ledelsen og

andre styrende organer utøver deres ansvar for å nyttiggjøre disse ressursene (CF 1.3-1.4). Det er altså tydelig at IASB også har kontrollformålet i fokus.

Foruten å omtale formålet med selve regnskapet ser vi at IASB også omtaler hvilke regnskapsbrukere de anser som primærbrukere, nemlig nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer. Likevel påpekes det at de individuelle primærbrukerne kan ha motstridende interesser og behov, og følgelig vil ikke regnskapet kunne fullt ut tilpasses den enkelte bruker. Målet til IASB er derfor å utarbeide standarder som oppfyller informasjonsbehovet til flest mulig av primærbrukerne. Dette er likevel ikke til hinder for at regnskapsenhetene selv kan gi ytterligere informasjon for å oppfylle behovene til bestemte grupper av primærbrukere (CF 1.8). I tillegg argumenterer IASB for at dersom regnskapet gir tilfredsstillende informasjon for dem som risikerer sin kapital, vil det også gi tilfredsstillende informasjon til andre interessegrupper (IASB, 2018, s. BC 1.16c).

2.2.2 Kvalitetskrav

For å sikre oppfyllelse av målsetningen om å gi nyttig informasjon har IASB utledet to grunnleggende kvalitetskrav som må være tilfredsstillt. Disse er relevans og tro gjengivelse («faithful representation») (CF 2.4-2.5). I tillegg til de to grunnleggende kvalitetskravene følger det fire forsterkende kvalitetskrav som skal bidra til å sikre at informasjonen er nyttig, nemlig sammenlignbarhet, verifiserbarhet, tidsmessighet og forståelighet (CF 2.23). I det følgende tar vi for oss hvert av disse kvalitetskravene.

2.2.2.1 Grunnleggende kvalitetskrav

At informasjonen er relevant vil si at den er i stand til å påvirke beslutningene fattet av brukerne på bakgrunn av regnskapet. Dette gjelder uavhengig av om brukeren faktisk velger å benytte seg av informasjonen eller kjenner til den på forhånd. For at regnskapsinformasjonen skal kunne påvirke beslutninger må den ha prediktiv verdi, bekreftende verdi eller begge deler (CF 2.6-2.7). At informasjonen har prediktiv verdi vil si at den kan gjøre brukeren i stand til å predikere fremtidige utfall, mens bekreftende verdi si at den kan benyttes til å enten bekrefte eller endre tidligere vurderinger (CF 2.8-2.9). De to egenskapene vil i mange tilfeller være nært korrelerte, i form av at man ofte bruker informasjon som sier noe om fortiden til å predikere fremtiden. Et eksempel på informasjon som har både bekreftende verdi og prediktiv verdi er omsetning.

Denne informasjonen kan benyttes både for å vurdere om tidligere predikeringer var riktige og for å foreta nye predikeringer om fremtiden (CF 2.11). Til slutt stilles det også krav til at informasjonen er vesentlig for at den skal være relevant. Dette innebærer at selv om informasjonen har prediktiv og/eller bekreftende verdi, må den også være av et slikt omfang at den er egnet til å påvirke brukernes beslutninger (CF 2.11).

I tillegg til at informasjonen må være relevant stilles det krav til at den gir en tro gjengivelse av det fenomenet den forsøker å beskrive. For å sikre dette er målet til IASB at informasjonen i størst mulig grad skal være komplett, nøytral og fri for feil. At informasjonen er fullstendig vil si at den inneholder all informasjon som er nødvendig for at brukeren skal kunne forstå hendelsen som presenteres, mens nøytralitet avhenger av at informasjonen ikke på noen måte er manipulert eller tilpasset med hensikt om å påvirke brukerne i en bestemt retning. Videre vil informasjonen regnes for å være fri for feil dersom det ikke er feil eller utelatelser i beskrivelsen av et fenomen og dersom prosessen som har ledet frem til informasjonen er valgt og anvendt uten feil. Det innebærer ikke at eksempelvis et estimat er helt presist, men derimot at størrelsen beskrives som et estimat og at prosessen som har ledet frem til estimatet blir forklart og er valgt og anvendt uten feil (Melville, 2019, ss. 21-22).

2.2.2.2 Forsterkende kvalitetskrav

I tillegg til de to grunnleggende kvalitetskravene følger det som nevnt fire forsterkende kvalitetskrav. Disse har som formål å bidra til at brukeren får økt nytte av informasjon som oppfyller de to grunnleggende kvalitetskravene, og de kan i tillegg gi veiledning i tilfeller der det finnes flere måter å beskrive et fenomen og der disse regnes for å være like relevante og gi en like tro gjengivelse av virkeligheten.

Et av de forsterkende kvalitetskravene er sammenlignbarhet, og da dette kvalitetskravet har spilt en sentral rolle i utarbeidelsen av IFRS 16 foretar vi en noe grundigere gjennomgang av dette kravet enn av de tre øvrige. At informasjonen er sammenlignbar vil si at den gjør brukerne i stand til å sammenligne regnskapsinformasjon på tvers av ulike enheter eller over tid for den samme enheten. Dette innebærer at like ting skal se like ut, samtidig som ulike ting også skal fremstå ulike. For å oppnå dette er konsistent regnskapsrapportering viktig, altså at man benytter lik regnskapsbehandling av elementer som er like, enten det er på tvers av perioder innad i enheten eller på tvers av enheter i samme periode. Det følger av dette at man ved å

redusere tillate måter å behandle like elementer på vil kunne oppnå økt sammenlignbarhet (Melville, 2019, s. 22).

De tre øvrige forsterkende kvalitetskravene er verifiserbarhet, tidsmessighet og forståelighet. At informasjonen er verifiserbar vil si at den skal kunne bevises eller underbygges, enten direkte ved observasjon eller indirekte ved å kontrollere modellen og fremgangsmåten som ligger til grunn for informasjonen. Videre betyr tidsmessighet at informasjonen er gjort tilgjengelig tidsnok til at brukerne kan benytte den i sine beslutninger, mens forståelighet handler om at informasjonen er klassifisert og presentert på en klar og konsistent måte. Kravet om forståelighet betyr imidlertid ikke at informasjon som er vanskelig å forstå skal utelates, da dette vil kunne medføre at regnskapsrapportene blir ufullstendige og misvisende. Regnskapet utarbeides for brukere som innehar et visst kunnskapsnivå om virksomheter og økonomiske aktiviteter og som gjennomgår og analyserer regnskapsinformasjon regelmessig, og det er i tillegg forventet at noen av disse brukerne fra tid til annen vil måtte forhøre seg med en rådgiver for å forstå komplekse hendelser. Følgelig betyr ikke kravet om forståelighet at regnskapet skal gjøres forståelig for enhver (Melville, 2019, ss. 22-23).

2.2.3 Definisjoner og regnskapsføring

Det tredje nivået i hierarkiet er definisjonene av regnskapets ulike elementer. I det konseptuelle rammeverket er det balanseorienterte synet i fokus, i form av at definisjonene er utledet av eiendels- og gjeldsdefinisjonen. Disse to definisjonene kommer vi tilbake til i omtalen av IFRS 16 og vi går derfor ikke nærmere inn på dem her. I stedet ser vi nærmere på hvordan IASB definerer inntekter og kostnader.

Inntekter er av IASB definert som (fritt oversatt) *økning i eiendeler, eller reduksjon i forpliktelser, som fører til økning i egenkapital, og som ikke følger av overføringer fra innehavere av egenkapitalkrav*. Videre er kostnader definert som (fritt oversatt) *reduksjon i eiendeler, eller økning i forpliktelser, som fører til reduksjon i egenkapital, og som ikke følger av overføringer til innehavere av egenkapitalkrav* (CF 4.68-4.69). Vi ser av definisjonene at resultatføring av en inntekt eller en kostnad avhenger av at det har funnet sted en endring i eiendeler og/eller forpliktelser, og periodens resultat er som følger av dette underordnet hensynet til balansen. Dette skiller seg fra en resultatorientert modell der resultatpostene i stedet

avhenger av behovet for resultatmåling, uavhengig av om tilhørende balanseposters definisjoner er tilfredsstillende. Selv om IASB i rammeverket vektlegger de balanseorienterte definisjonene vil som tidligere nevnt de enkelte standardene overstyre rammeverket ved konflikt. Det innebærer at regnskapsbehandlingen i enkelte standarder kan bryte med definisjonene dersom den valgte behandlingen i større grad oppfyller målsetningen om å gi beslutningsnyttig informasjon til brukerne. Hovedregelen er imidlertid at definisjonene av eiendeler og gjeld er et overstyrende kriterium for regnskapsføringen (Kvifte & Johnsen, 2008, ss. 97-103).

2.2.4 Måling

Når en transaksjon eller hendelse skal regnskapsføres må det tas stilling til hvilken målemetode som skal benyttes. I det konseptuelle rammeverket presenteres flere ulike metoder, deriblant historisk kost, virkelig verdi og gjenanskaffelseskost. Hvilken metode som er best egnet for en gitt hendelse må vurderes opp mot både kvalitetskravene til regnskapet og kostnaden knyttet til den aktuelle målemetoden. IASB har i de fleste standarder i større eller mindre grad tatt stilling til dette, og vi går derfor ikke nærmere inn på de ulike målemetodene her (CF 6.1-6.3).

2.3 Aksjeanalytikere

Vi skal senere se nærmere på rollen det konseptuelle rammeverket har spilt i utviklingen av de to regnskapsstandardene for leieavtaler, IAS 17 og IFRS 16. Før dette ønsker vi å gi et kort innblikk både i hva en aksjeanalytiker er og hvordan analytikeren bruker regnskapet.

En av hovedoppgavene til en aksjeanalytiker er å gi investorer informasjon om selskaper og bransjer som er nødvendig for at de skal kunne foreta investeringsbeslutninger. Investorer er som nevnt en av de to gruppene IASB anser som primærbrukere av regnskapet, og for å kunne gi investoren råd er analytikeren avhengig av god kjennskap til de ulike selskaperes regnskaper. Analytikere spesialisere seg ofte på en spesifikk bransje for å oppnå konkurransefortrinn, og ofte vil de derfor ha dypere kunnskap om et selskap eller en bransje enn det investoren har selv. Ved å bruke mye tid på et smalere område kan analytikeren gjøre mer kompliserte analyser og gå grundigere inn i datamaterialet som er tilgjengelig. I disse analysene tar analytikeren blant annet utgangspunkt i historiske regnskapsdata, og sammen med annen informasjon bruker analytikeren dette for å vurdere selskapets fremtidige inntjeningspotensial (Pettersen, Plenborg,

& Kinserdal, 2017, s. 25). Det følger av dette at en analytiker må ha inngående og god kjennskap til regnskapet og dets oppbygning.

En sentral del av verdsettelsen er å benytte regnskapsinformasjon for å beregne nøkkeltall som analytiker bruker for å sammenligne ulike selskaper. Som analytiker er det den underliggende driften i et selskap man ønsker å verdsette, og for å komme frem til denne kan det være aktuelt å omarbeide regnskapet. Aktiviteten i et selskap kan grovt deles inn i finansielle og operasjonelle aktiviteter, der det er de sistnevnte aktivitetene som sier noe om selskapets underliggende drift. Analytiker er derfor avhengig av å skille disse aktivitetene fra hverandre, både i selskapet som verdsettes og i selskapene man sammenligner med (Pettersen, Plenborg, & Kinserdal, 2017, ss. 107-112). I denne avhandlingen går vi ikke nærmere inn på hvordan dette kan gjøres i praksis, og vi nøyer oss derfor med å konstatere at man som aksjeanalytiker er interessert i å komme frem til det operasjonelle resultatet i selskapene og at dette må beregnes på en konsistent måte på tvers av selskaper.

En annen måte analytikerne kan tilnærme seg det operasjonelle resultatet på er å ta utgangspunkt i resultatmålene EBITDA og EBIT. Sistnevnte er resultat før renter og skatt, mens førstnevnte i tillegg ser bort fra avskrivninger og nedskrivninger. Disse resultatmålene har de senere årene økt i popularitet, nettopp fordi mange anser de for å være et bedre mål på driften enn nettoresultatet. Videre påvirkes ikke EBITDA av at selskaper velger ulike avskrivningsprofiler, og tallet blir derfor regnet for å være mer sammenlignbart på tvers av selskaper enn resultatmål som inkluderer flere poster i resultatet. En ulempe med at avskrivninger utelates er imidlertid at dette i utgangspunktet regnes som operasjonelle kostnader, og noen vil derfor i stedet foretrekke EBIT, eller eventuelt en kombinasjon av de to resultatmålene (Pettersen, Plenborg, & Kinserdal, 2017, ss. 96-97). Vi skal senere i oppgaven se at dette er resultatmål flere analytikere bruker, og vi skal se nærmere på hvordan de påvirkes av de to regnskapsstandardene for leieavtaler.

Avslutningsvis vil vi kort presentere tre multipler som vil bli nevnt senere i oppgaven. De to første er EV/EBIT og EV/EBITDA, og er mye brukt i verdsettelse da de er både effektive og enklere å bruke enn en del andre nøkkeltall. EV er verdien av selskapets investerte kapital, eller

alternativt egenkapital pluss rentebærende gjeld, og de to multiplene skilles hovedsakelig ved at man inkluderer avskrivninger når man deler på EBIT, mens man ser bort fra disse når man deler på EBITDA. Den siste multiplene vi kommer inn på er P/E, som er markedspris per aksje over resultat per aksje (EPS). Også denne multiplene brukes ved verdsettelse, og kan bli brukt enten i stedet for eller i kombinasjon med de to EV-baserte multiplene. Felles for alle de tre multiplene er at sammenligning av selskaper forutsetter at selskapene man ønsker å sammenligne faktisk er sammenlignbare, altså at de økonomisk sett er like og at regnskapene er utarbeidet etter de samme prinsippene (Pettersen, Plenborg, & Kinserdal, 2017, ss. 317-319).

2.4 Leieavtaler

Vi har nå gått gjennom både det konseptuelle rammeverket og litt om hvordan en analytiker bruker regnskapet for å gjøre analyser. I det følgende flytter vi fokuset over på leieavtaler og de to regnskapsstandardene IAS 17 og IFRS 16, men før vi går inn på disse to standardene spesifikt ønsker vi å gi et generelt overblikk på leieavtaler som alternativ til andre finansieringsformer.

De fleste bedrifter trenger eiendeler i den daglige virksomheten. Dette kan være alt fra fly i et flyselskap til kontorlokaler i et advokatfirma. For å kunne anskaffe disse eiendelene trenger man finansiering, og et selskap kan velge mellom flere finansieringsmetoder. En av disse er å bruke selskapets egne midler til å kjøpe eiendelen. Det er likevel ikke alltid et selskap besitter de nødvendige midlene, samtidig som det også finnes flere grunner til å ikke bruke egne midler. Et alternativ er derfor å finansiere investeringer ved låneopptak. Da låner man investeringsbeløpet, ofte justert for en egenkapitalandel, og betaler tilbake i form av renter og avdrag over en bestemt periode.

Leieavtaler fungerer i stor grad på samme måte, men har særlig en vesentlig forskjell. Mens man ved et låneopptak forholder seg til to andre parter, trenger man ved leieavtaler bare å forholde seg til én annen part. Her står nemlig utleier både for finansiering og for levering av leieobjektet. Dette gjør at utleier kan strukturere leieavtalen på en slik måte at leietaker ikke trenger å stille med egenkapital, i motsetning til hva som er vanlig ved et låneopptak. I tillegg kan kostnader knyttet til levering og installasjon ofte bygges inn i den periodiserte

leiekostnaden (Fabozzi, Drake, & Polimeni, 2008, ss. 537-538). Dermed kan et selskap unngå store initialkostnader ved å benytte seg av leieavtaler fremfor lånefinansiering.

Mange av de større selskapene har på sin side solid nok økonomi til at långivere er villig til å finansiere 100% av investeringene. Likevel benytter også disse selskapene seg av leieavtaler. Blant faktorene som kan forklare dette er leieavtalenes fleksibilitet og muligheter for å holde avtalene utenfor balansen. Med leieavtalenes fleksibilitet siktes det til at leieavtaler kan gjøre det enklere både å anskaffe og å kvitte seg med eiendeler, og at selskaper på denne måten i større grad kan tilpasse mengde og type eiendeler til dets aktivitet sammenlignet med det som er tilfelle når man selv er eier (Elliott & Elliott, 2015, s. 450). Når det gjelder muligheten til å holde leieavtaler utenfor balansen har dette motivert selskaper til å inngå leieavtaler i en årrekke. Bruken av leieavtaler tok fart allerede før det fantes en standard for dette innen IFRS-språket, og mangelen på regnskapsregulering var en av årsakene til at mange valgte å inngå slike avtaler (Elliott & Elliott, 2015, s. 450). Ved å leie unngikk man nemlig at selskapets eiendeler og tilhørende forpliktelser ble innregnet på balansen, noe som hadde positiv effekt på sentrale nøkkeltall brukt av investorer og kreditorer. Dette ble raskt fremhevet som en svakhet ved regnskapet, og standardsetterne startet derfor arbeidet med å utarbeide egne standarder for leieavtaler. Dette resulterte blant annet i IAS 17, som frem til 2019 var gjeldende standard for leieavtaler innenfor IFRS-språket. Her ble det stilt krav om balanseføring av finansielle leieavtaler, mens operasjonelle leieavtaler på sin side skulle kostnadsføres løpende. Som følger av dette ble en del leieavtaler innregnet på selskapenes balanser, men omfanget av operasjonelle leieavtaler var likevel stort. Blant annet ble det i 2005 estimert at børsnoterte selskaper i USA hadde operasjonelle leieavtaler som til sammen var verdt 1,25 billioner USD (IASB, 2016a). Det store omfanget av leieavtaler utenfor selskapenes balanser fikk i 2008 daværende styreleder i IASB, Sir David Tweedie, til å komme med følgende utsagn:

«One of my great ambitions before I die is to fly in an aircraft that is on an airline's balance sheet»

I det følgende skal vi se nærmere på IAS 17 og på hva som lå til grunn for dette utsagnet, før vi avrunder kapittelet med å se på standarden som nå tar over og kanskje oppfyller Tweedie's ønske, IFRS 16.

2.5 IAS 17

IAS 17 ble utarbeidet som en respons på den økende bruken av leieavtaler utover 1970- og 80-tallet. Som nevnt ovenfor ble ikke leieavtalene på dette tidspunktet innregnet i selskapenes balanser, og man kunne derfor oppnå slankere regnskaper ved å inngå leieavtaler i stedet for å kjøpe eiendelene selv. Dette gjorde standardsetterne bekymret for troverdigheten til regnskapet, og flere av standardsettingsorganene startet derfor prosessen med å utarbeide regnskapsstandarder for leieavtaler (Picker, et al., 2016, s. 322). Blant standardene som ble publisert i denne perioden var IAS 17, utviklet av IASC. Foruten mindre endringer har standarden stort sett blitt holdt uforandret siden den ble vedtatt i 1982, mens selskapene den regulerer på sin side har vært i stadig utvikling. I det følgende skal vi se nærmere på hvordan regnskapsføringen ble utført i henhold til IAS 17, samt på kritikken som gjorde det nødvendig å erstatte standarden.

2.5.1 Hovedtrekkene i IAS 17

Under IAS 17 er en leieavtale definert som *en avtale der utleier mot én eller en serie betalinger overfører til leietaker retten til å bruke en eiendel i en nærmere avtalt periode*. Videre skilles det mellom finansielle leieavtaler og operasjonelle leieavtaler. Førstnevnte er definert som *en leieavtale som i det vesentlige overfører alle risikoer og fordeler som er forbundet med eierskap av en eiendel. Eiendomsretten kan eventuelt, men behøver ikke, bli overført* (IAS 17.4). For å avgjøre om det er snakk om en finansiell leieavtale må det derfor vurderes i hvor stor grad risikoer og fordeler forbundet med eierskapet av eiendelen er overført fra utleier til leietaker.

Standarden setter ingen absolutte vilkår for når det er tale om en finansiell leieavtale. Vurderingen må foretas på bakgrunn av substansen i kontrakten, og i standarden gis det eksempler og indikatorer på situasjoner som hver for seg eller i kombinasjon med andre tilsier at det vesentlige av risikoer og fordeler er overført. Eksemplene viser i hovedsak til situasjoner der det er lite sannsynlig at eiendelen vil generere fordeler for andre enn leietaker, eksempelvis dersom leieavtalen strekker seg over mesteparten av eiendelens levetid, eller dersom det er rimelig sikkert at eiendomsretten overføres til leietaker ved utløpet av leieperioden (IAS 17.10). Når det gjelder indikatorer på situasjoner kan dette ifølge standarden være at utleiers tap i tilknytning til eventuell oppsigelse av leieavtalen dekkes av leietaker, at gevinster eller tap fra svingninger i den virkelige verdien av restverdien tilfaller leietaker og at leietaker kan fornye leieavtalen til en leie som er vesentlig lavere enn markedsleien (IAS 17.11).

Disse eksemplene og indikatorene kan sees på som retningslinjer for å vurdere om det vesentlige av risiko og fordeler er overført, men det må for hver enkelt leieavtale gjøres en helhetsvurdering der også andre omstendigheter kan spille inn. Et eksempel på dette er dersom eiendomsretten til en eiendel overføres til leietaker ved utløpet av leieperioden, men til et vederlag lik eiendelens virkelige verdi (IAS 17.12). Da er det ikke nødvendigvis slik at leietaker i det vesentlige innehar alle risikoer og fordeler.

Dersom det ikke er tale om en finansiell leieavtale defineres den i stedet som operasjonell. Dette følger direkte av definisjonen i IAS 17 som sier at *en operasjonell leieavtale er en leieavtale som ikke er en finansiell leieavtale* (IAS 17.4). Det vil si at leieavtaler som ikke i det vesentlige overfører alle risikoer og fordeler som er forbundet med eierskap av en eiendel er å regne som operasjonelle. Et vanlig eksempel på en slik leieavtale er leie av firmabil. Leieperioden er som regel langt kortere enn bilens levetid, og det er ofte vanlig at utleier er ansvarlig for og eventuelle reparasjoner som måtte oppstå i løpet av avtaletiden. Da vil det vesentlige av risikoer og fordeler fortsatt ligge hos utleier, og det er derfor ikke tale om en finansiell leieavtale, men derimot en operasjonell.

Bakgrunnen for at man skiller mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler er at disse behandles ulikt under IAS 17. En finansiell leieavtale har mange likhetstrekk med en kjøpstransaksjon, og behandlingen av disse leieavtalene samsvarer derfor i stor grad med behandlingen av kjøpte eiendeler. For leietaker er dette regulert i IAS 17.20: *«Ved leieperiodens begynnelse skal leietakere innregne finansielle leieavtaler som eiendeler og forpliktelser i sine respektive balanser til beløp lik den leide eiendommens virkelige verdi eller, dersom verdien er lavere, til minsteleiens nåverdi, hver av disse beregnet ved leieavtalens begynnelse. Diskonteringsrenten som skal benyttes ved beregning av minsteleiens nåverdi er den renten som er implisitt i leieavtalen dersom det er mulig å beregne denne, i motsatt fall skal leietakers marginale lånerente benyttes. Eventuelle direkte utgifter til avtaleinngåelse for leietaker legges til beløpet som blir innregnet som eiendel».*

Det følger av denne bestemmelsen at eiendelen og den tilhørende forpliktelsen innregnes med samme beløp, med unntak av eventuelle direkte kostnader for leietaker ved avtaleinngåelse.

Behandlingen i den etterfølgende målingen er derimot ulik, og den innregnede eiendelen vil derfor sjelden være lik den tilhørende forpliktelsen i senere perioder. Avskrivbare eiendeler skal avskrives, og ifølge IAS 17.27 skal selskapet benytte de samme prinsippene som er gjeldende for de eiendeler man selv eier. Om leieperiode sier bestemmelsen at *«dersom det ikke foreligger noen rimelig sikkerhet for at leietaker vil overta eierskapet ved utløpet av leieperioden, skal eiendelen være fullt avskrevet over den korteste av periodene for leieavtalens løpetid og for eiendelens utnyttbare levetid»*.

Behandlingen av leieforpliktelsen er på sin side regulert i IAS 17.25. Her heter det at *«minsteleiene skal fordeles mellom finansieringsutgiften og reduksjonen av den utestående forpliktelsen. Finansieringsutgiften skal fordeles på enkeltperioder i løpet av leieperioden, slik at den gir en konstant periodisk rente for forpliktelsens gjenstående saldo. Variabel leie skal belastes som kostnad i den perioden den påløp»*. Vi ser altså at periodens leie fordeles mellom en finansieringsutgift og et avdragsэлеment. Finansieringsutgiften beregnes ved bruk av diskonteringsrenten, og sammen med de periodiske avskrivningene utgjør dette periodens kostnader. Avdragsэлеmentet, som er differansen mellom leiebeløpet og finansieringsutgiften, føres direkte mot balansen som en reduksjon i leieforpliktelsen. Vi ser altså at behandlingen av finansielle leieavtaler i stor grad sammenfaller med behandlingen av eiendeler finansiert ved låneopptak. Dette gjør regnskapet til selskaper som bruker finansielle leieavtaler sammenlignbart med regnskapet til selskaper som i stedet lånefinansierer eiendeler.

Dersom leieavtalene derimot klassifiseres som operasjonelle oppnår man ikke den samme sammenlignbarheten. Behandlingen av operasjonelle leieavtaler er omtalt i IAS 17.33: *«Leiebetalinger i henhold til en operasjonell leieavtale skal innregnes som kostnad på lineært grunnlag i løpet av leieperioden, med mindre annet systematisk grunnlag er mer representativt for tidsmønsteret for brukerens fordeler»*. Det vil si at eiendeler som er del av en operasjonell leieavtale ikke reflekteres i selskapets balanse, og det vil heller ikke finnes en tilhørende balanseført leieforpliktelse. I stedet føres leiekostnaden direkte over resultatet. Dermed vil klassifisering av en leieavtale som operasjonell gi slankere balanse sammenlignet med en finansiell leieavtale, samt en annen periodisering av kostnadene i resultatoppstillingen enn tilfellet med avskrivninger og finansieringsutgift. Behandlingen av de to typene leieavtaler er summert opp i Figur 2.

	IAS 17 - Resultatoppstilling	
	Finansielle leieavtaler	Operasjonelle leieavtaler
Inntekt	x	x
Driftskostnad	---	Leiekostnad
EBITDA		
Avskrivninger	Avskrivning	---
EBIT		
Finanskostnader	Finansieringsutgift	---
Resultat før skatt		

	IAS 17 - Balanse	
	Finansielle leieavtaler	Operasjonelle leieavtaler
Eiendeler	x	---
Gjeld	y	---
Utenfor balansen	---	xy

Figur 2: Behandling av finansielle og operasjonelle leieavtaler under IAS 17 (IASB, 2016a)

Som illustrert i figuren ovenfor treffer kostnadene knyttet til en leieavtale ulikt avhengig av om den klassifiseres som finansiell eller operasjonell. For en operasjonell leieavtale vil leiebeløpet i sin helhet føres som en driftskostnad, og følgelig vil hele effekten treffe EBITDA. Ved en finansiell leieavtale vil imidlertid leiebeløpet fordeles mellom et avskrivningsbeløp og en finansieringsutgift, hvorav ingen er inkludert i EBITDA. Følgelig vil dette resultatmålet påvirkes positivt dersom en leieavtale klassifiseres som finansiell i stedet for operasjonell. Videre vil de periodiske avskrivningene gitt lineær avskrivningsprofil være lavere enn leiekostnaden, og dermed vil også EBIT bli høyere ved klassifisering som finansiell. Effekten på resultat før skatt avhenger på sin side av hvor mye den gjenstående leieforpliktelsen beløper seg til. Vi vil i det følgende presentere et eksempel som illustrerer dette.

Balanse gitt klassifisering som operasjonell leieavtale			
Eiendeler	50 000	EK	50 000
		Leieforpliktelse	-
	50 000		50 000
Gjeldsgrad	0 %		

Balanse gitt klassifisering som finansiell leieavtale			
Eiendeler	71 647	EK	50 000
		Leieforpliktelse	21 647
	71 647		71 647
Gjeldsgrad	30 %		

Beregning eiendel/leieforpliktelse		
År	Betaling	Diskontert
1	5 000	4 762
2	5 000	4 535
3	5 000	4 319
4	5 000	4 114
5	5 000	3 918
	Sum	21 647

Figur 3: Innregning ved operasjonell og finansiell leieavtale

I Figur 3 har vi tatt utgangspunkt i en femårig leieavtale med 5 000 i årlige leiebetalinger. Nåverdien av disse leiebetingene er beregnet til 21 647 gitt en diskonteringsrente på 5%. Dersom leieavtalen klassifiseres som operasjonell får vi ingen effekt på balansen, da avtalen i sin helhet holdes utenfor. Klassifiseres derimot leieavtalen som finansiell skal de diskonterte leiebetingene innregnes som en leieforpliktelse på den ene siden og som en eiendel på den andre. Gitt at det ikke foreligger forhold som gjør at den innregnede eiendelen avviker fra leieforpliktelsen får vi ingen effekt på egenkapitalen på innregningstidspunktet. Vi får imidlertid en tyngre balanse i form av økte eiendeler og forpliktelser, og dette gir utslag i selskapets gjeldsgrad. Vi ser altså at ulik klassifisering av leieavtaler kan gi store forskjeller i selskaper som ellers er like.

Resultat år 1 til år 5 gitt klassifisering som finansiell leieavtale						
	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	
Inntekt	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
Driftskostnad	-	-	-	-	-	
EBITDA	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
Avskrivninger	4 329	4 329	4 329	4 329	4 329	
EBIT	5 671	5 671	5 671	5 671	5 671	
Finanskostnader	1 082	886	681	465	238	År 1-5
Resultat før skatt	4 588	4 784	4 990	5 206	5 432	25 000

Resultat år 1 til år 5 gitt klassifisering som operasjonell leieavtale						
	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	
Inntekt	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
Driftskostnad	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	
EBITDA	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	
Avskrivninger	-	-	-	-	-	
EBIT	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	
Finanskostnader	-	-	-	-	-	År 1-5
Resultat før skatt	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	25 000

Figur 4: Resultatføring ved operasjonell og finansiell leieavtale

I tillegg til at klassifisering har betydning for balansen, har det som nevnt også betydning for resultatet. I Figur 4 ser vi hvordan resultatoppstillingen påvirkes i de fem leieårene under de ulike klassifiseringene. Dersom leieavtalen klassifiseres som operasjonell treffer leiebetingene

i sin helhet driftskostnadene, og EBITDA reduseres tilsvarende. Utover dette gir ikke operasjonelle leieavtaler opphav til verken avskrivninger eller finanskostnader, og effekten på resultatet er derfor lik alle årene så fremt kostnaden fordeles lineært. Dersom leieavtalen derimot klassifiseres som finansiell vil leiebetalingen i sin helhet fordeles mellom avskrivninger og finanskostnader. Sammenlignet med i stedet får vi derfor lavere driftskostnader og høyere EBITDA. I vårt eksempel avskrives eiendelen lineært, og dermed vil også EBIT bli noe høyere enn i tilfellet med operasjonell leieavtale i alle de fem årene. Når det gjelder finanskostnaden vil denne avhenge av størrelsen på leieforpliktelsen. Etterhvert som leiebetalingene forfaller reduseres leieforpliktelsen, og dermed også finanskostnaden. Normalt vil derfor resultatet før skatt ved finansielle leieavtaler være lavere enn ved operasjonelle leieavtaler de første årene, og deretter høyere de siste årene av leieperioden. Denne effekten vil videre i oppgaven refereres til som frontloading.

Eksempelet ovenfor illustrerer hvor stor betydning klassifisering av leieavtale kan ha for et selskaps balanse og resultat under IAS 17. Selv om de operasjonelle leieavtalene faller utenfor balansen stiller likevel standarden krav til noteopplysninger som til en viss grad gir brukerne den samme informasjonen.

2.5.2 Kritikk mot IAS 17

Grunnlaget for regnskapsføringsmodellen der man skiller mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler ble lagt i den amerikanske regnskapsstandarden FAS 13 i 1976. Modellen ble senere etterfulgt i andre standarder verden over, deriblant IAS 17 i 1982. Bakgrunnen for modellen var at stadig flere selskaper tok i bruk langsiktige leieavtaler som alternativ til andre former for gjeldsfinansiering, og det ble derfor besluttet at leieavtaler som overførte det vesentlige av risikoer og fordeler knyttet til eierskapet av den leide eiendelen skulle innregnes på leietakers balanse i form av en eiendel og en tilhørende gjeldsforpliktelse (IASB, 2007). Langsiktige leieavtaler inngått som et rent alternativ til annen gjeldsfinansiering faller typisk inn under denne definisjonen, og mange selskaper måtte derfor innregne leieavtaler på balansen. Med tiden har imidlertid bruken av leieavtaler klassifisert som operasjonelle vokst enormt, og i 2006 ble det estimert at medianen blant de 100 største børsnoterte selskapene i UK var at forpliktelser knyttet til operasjonelle leieavtaler var over seks ganger så høye som forpliktelser knyttet til finansielle leieavtaler (Beattie, Goodacre, & Thomson, 2006).

Den økende bruken av operasjonelle leieavtaler har gjort at stadig flere har stilt spørsmål ved regnskapsføringsmodellen IAS 17 og tilsvarende leieavtalestandarder bygger på. Blant de første som så nærmere på utfordringene med modellen var The Group of Four Plus One (G4+1). Dette var i utgangspunktet en gruppe bestående av nasjonale standardsettere fra Australia, Canada, Storbritannia og USA, samt én representant fra IASC, men ble senere utvidet til også å inkludere New Zealand. Disse landene hadde i stor grad likelydende konseptuelle rammeverk og samme formål med regnskapet, og de stod derfor overfor mange av de samme utfordringene (Camfferman & Zeff, 2007, s. 444). Gruppens arbeid med leieavtalestandardene resulterte i to diskusjonsnotater, ett i 1996 og ett i 2000. I diskusjonsnotatene gjør gruppen rede for flere av utfordringene knyttet til den eksisterende regnskapsføringsmodellen, samt hvordan en ny modell kan utformes for å løse disse.

På dette tidspunktet foregikk det også diskusjoner innad i IASC vedrørende IAS 17, men i første omgang ble det bare gjort mindre endringer i standarden. I 2006 gikk imidlertid IASB, som hadde erstattet IASC, sammen med FASB om et fellesprosjekt med formål om å utarbeide en betydelig forbedret standard for leieavtaler. Prosjektet bygget på arbeidet G4+1 tidligere hadde lagt ned, og i 2009 publiserte IASB og FASB et diskusjonsnotat som tok for seg utfordringer med dagens regnskapsmodell, samt hvordan man i stedet burde regnskapsføre leieavtaler (IASB, 2009). I det følgende omtaler vi kritikken G4+1 og IASB/FASB har lagt vekt på, før vi deretter ser på hvordan de har valgt å løse disse utfordringene under IFRS 16.

2.5.2.1 Skjønnsmessig skille mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler

En av de største utfordringene med IAS 17 er at skillet mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler er vanskelig å trekke. Klassifiseringen beror som tidligere nevnt på en vurdering av hvorvidt det vesentlige av risiko og fordeler er overført fra utleier til leietaker, og standarden trekker ingen klare linjer for når dette er tilfelle. I stedet må leietaker basert på innholdet i transaksjonen vurdere om det er tale om en finansiell eller operasjonell leieavtale. Dette har vist seg å være svært utfordrende, noe IASB (2006) selv påpeker i et av sine informasjonsskriv. Her viser de til at det i tolkningen av bestemmelsen henvises til retningslinjer hentet fra den amerikanske standarden FAS 13 og den britiske standarden SSAP 21. Disse standardene inneholder nemlig kvantitative grenser for når det er tale om en finansiell leieavtale. Blant disse

er en test omtalt som «90%-testen», som innebærer at det er tale om en finansiell leieavtale dersom nåverdien av leiebetalingene overstiger 90% av markedsverdien av eiendelen.

Det faktum at tester fra andre standarder brukes som veiledning illustrerer hvor subjektiv grensedragningen mellom de to typene leieavtaler er. Dette er uheldig av flere årsaker, og innebærer blant annet at det er mulig å tilpasse leieavtaler slik at de kan klassifiseres som operasjonelle i stedet for finansielle. Selv uoppsigelige leieavtaler, som på mange måter kan minne om lånefinansiering av en eiendel, kan utformes på en slik måte at de klassifiseres som operasjonelle (IASB, 2006). Under gjennomgangen av IAS 17 så vi hvordan dette gir en slankere balanse og forbedrer flere av selskapets nøkkeltall. Følgelig kan dette gi selskaper insentiv til å inngå leieavtaler som kan klassifiseres som operasjonelle, især dersom det bare er små endringer som skal til for å gjøre dette mulig. Dersom substansen i leieavtalen tilsier at det er tale om en operasjonell leieavtale er dette selvsagt helt innenfor standardens bestemmelser.

Dette er direkte relatert til en annen utfordring IASB (2006) trekker frem. De peker på at selv dersom man hadde hatt et prinsipielt skille kan det oppstå tilfeller der to leieavtaler gir opphav til tilnærmet like rettigheter og forpliktelser, men likevel ender opp med ulik klassifisering. Dermed kan relativt små forskjeller i avtalene, enten de er et resultat av tilpasninger eller oppstår tilfeldig, medføre store forskjeller i selskapenes regnskaper. Dette vil følgelig gjøre det vanskeligere å sammenligne selskaper, og det kan derfor hevdes at standarden strider mot et av kvalitetskravene ved regnskapet, nemlig sammenlignbarhet (IASB, 2009). Dette vil også være tilfelle dersom to avtaler i substans er like, men likevel behandles ulikt. Siden grensedragningen mellom de to typene leieavtaler er uklar og det kreves utstrakt bruk av skjønn, kan det tenkes situasjoner der to parter kan komme til ulike konklusjoner selv ved identiske leieavtaler. Dette er selvsagt svært uheldig, og svekker regnskapets rolle som beslutningsverktøy.

2.5.2.2 Utilstrekkelige noteopplysninger

For å enklere kunne fatte beslutninger basert på regnskapet velger enkelte brukere å justere balansesummene slik at de bedre reflekterer de faktiske forpliktelsene selskapet har. I tillegg til utfordringene nevnt ovenfor er nemlig mange regnskapsbrukere av den oppfatning at også operasjonelle leieavtaler gir opphav til rettigheter og forpliktelser som burde balanseføres (IASB, 2009). Utfordringen med at brukerne selv beregner disse størrelsene er at man kan komme frem til svært ulike resultater avhengig av hvilken metode man bruker. Blant metodene

som brukes for å beregne leieforpliktelsen er å multiplisere årlige leiekostnader med en faktor, i mange tilfeller faktoren åtte. Dette vil typisk gi upresise beregninger, ofte i form av at den beregnede leieforpliktelsen blir overvurdert (Bennett & Bradbury, 2003). Noen velger derfor å benytte andre, mer omfattende metoder, men i mange tilfeller vil heller ikke disse gi pålitelige anslag. Dette skyldes hovedsakelig at brukerne ikke finner noteinformasjonen tilstrekkelig til å foreta presise beregninger (IASB, 2009).

At brukerne ikke finner noteinformasjonen tilstrekkelig, kan hevdes å være i strid med det konseptuelle rammeverket. Et av kvalitetskravene er som tidligere nevnt at informasjonen skal være validert, altså at den er fullstendig, nøytral og fri for feil. I rammeverket erkjennes det at man sjelden vil oppnå perfekt validert informasjon, men det påpekes at målet likevel er å i størst mulig grad oppfylle kvalitetskravet. Dersom brukerne ikke har tilstrekkelig informasjon til å forstå effekten og omfanget av leieavtalene er ikke informasjonen så fullstendig som den kunne vært, og det er videre god grunn til å tro at man ville fått mer pålitelig informasjon dersom selskapene selv beregnet leieforpliktelsen knyttet til de operasjonelle leieavtalene. Ved å gjøre endringer i standarden for leieavtaler, enten ved å øke kravene til noteopplysninger eller ved å endre regnskapsmodellen slik at også operasjonelle leieavtaler innregnes på balansen, kan man altså sikre større grad av konsistens mellom standard og rammeverk.

2.5.2.3 Brudd med rammeverkets definisjoner

Selv om det tilsynelatende er mulig å forbedre standarden noe ved å gjøre mindre endringer, mente IASB (2006) likevel at en full revisjon var nødvendig. Bakgrunnen for dette var blant annet diskusjonen om hvorvidt en operasjonell leieavtale gir opphav til rettigheter og forpliktelser som oppfyller eiendels- og gjeldsdefinisjonene i det konseptuelle rammeverket. I diskusjonsnotatet fra IASB og FASB (2009) illustreres det at det kan oppstå situasjoner der dette er tilfelle. Her inngås det en femårig leieavtale for en maskin med forventet levetid på ti år. Leieavtalen kan ikke sies opp, og det foreligger ingen rett til å forlenge avtaleperioden eller til å kjøpe maskinen når denne er over. Videre foreligger det ingen avtale om vedlikehold, og det gis ingen garanti for maskinens verdi ved avtalens utløp. Ifølge IASB og FASB foreligger det her både en rett til å bruke eiendelen og en forpliktelse til å betale leie som begge oppfyller eiendels- og gjeldsdefinisjonene i rammeverket. Avhengig av substansen i avtalen kan det imidlertid være tilfeller der en slik leieavtale klassifiseres som operasjonell, og styrene kom derfor frem til at IAS 17 er inkonsistent med definisjonene av eiendeler og gjeld i rammeverket.

Som nevnt ovenfor er også mange regnskapsbrukere av den oppfatning at operasjonelle leieavtaler burde balanseføres. Dette blant annet fordi det vil gi bedre sammenlignbarhet mellom selskaper som leier eiendeler og selskaper som eier disse selv. De leide eiendelene vil vanligvis medvirke i selskapets verdiskaping på samme måte som eiendeler man eier, og det vil derfor være nødvendig å inkludere disse i balansen for å få sammenlignbare resultatmål mellom selskaper. Videre plikter typisk leietaker å betale leie for eiendelen på samme måte som man plikter å betale renter og avdrag på et lån, og også her vil derfor lik behandling gjøre sammenligning enklere. Altså bryter ikke bare klassifisering av en leieavtale som operasjonell med definisjonene i rammeverket, men det kan også svekke kvalitetskravet om sammenlignbarhet. Dette vil være særlig problematisk for regnskapsbrukere som ikke har tilstrekkelige kunnskaper og ressurser til å beregne leieforpliktelsene selv, da det skaper informasjonsasymmetri mellom ulike brukere (IASB, 2016a).

I tilfeller med inkonsistens poengteres det i rammeverket at standardene har høyere rang, men man ønsker likevel at rammeverket og standardene skal samsvare i størst mulig grad. Rammeverket er nemlig laget på bakgrunn av målsetningen om å gi brukerne beslutningsnyttig informasjon, og det følger derfor at standarden i all hovedsak bør være i tråd med rammeverket for å best tilfredsstillende brukernes behov. I tillegg til dette vil samsvar mellom standard og rammeverk bidra til økt konsistens mellom ulike standarder. En av utfordringene med IAS 17 er at økende forskjeller mellom denne og andre standarder har ført til inkonsistent behandling av avtaler som oppfyller definisjonen av en leieavtale og lignende avtaler som ikke gjør det (IASB, 2009). Ved å utforme standarder basert på rammeverket vil slike forskjeller reduseres. Vi skal senere se at IFRS 16 er en standard som i større grad samsvarer med rammeverket enn det IAS 17 gjorde.

2.6 IFRS 16

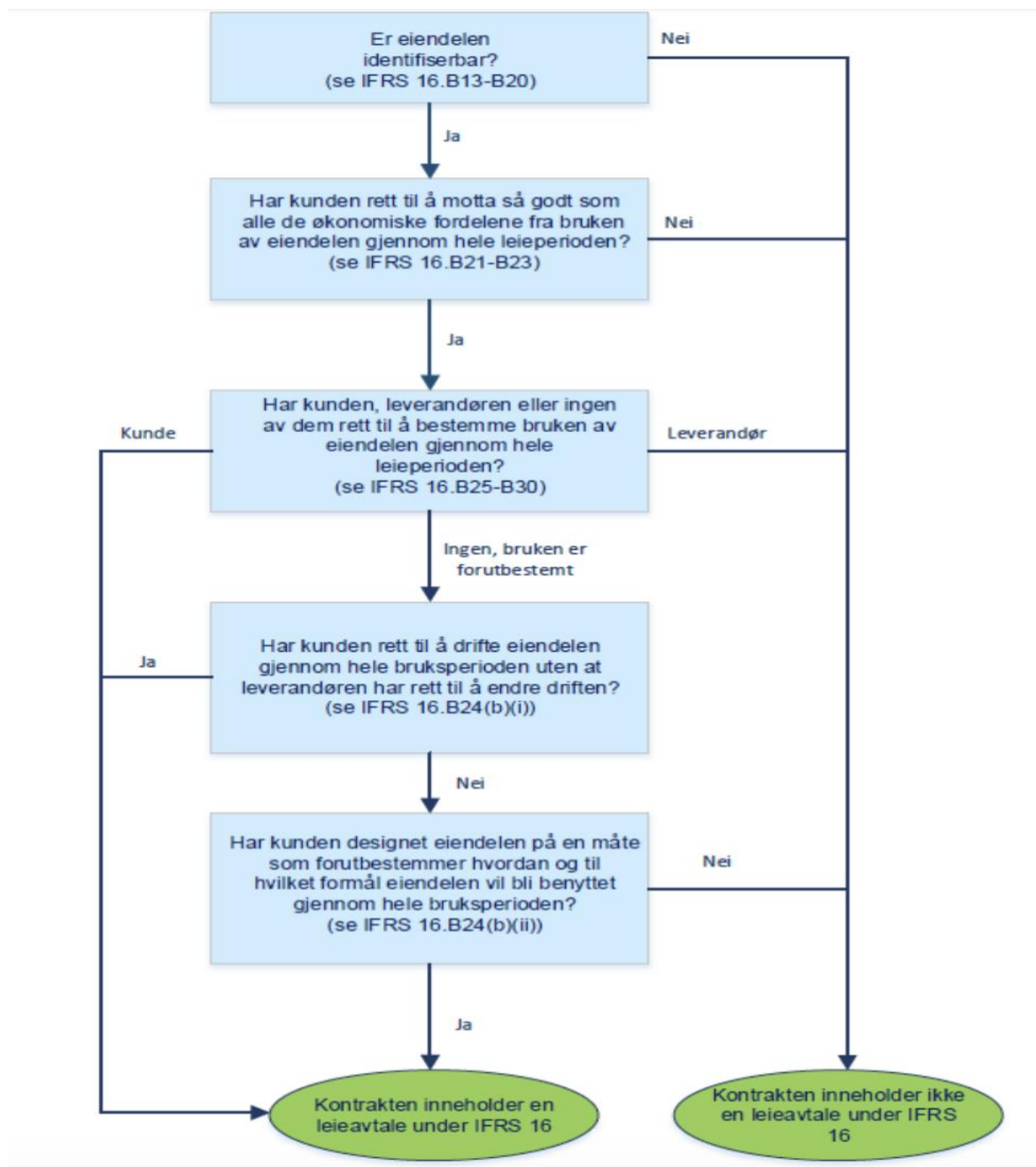
IAS 17 har, som vi har sett, vært gjenstand for en del kritikk. Etter IASB sitt syn var det ikke mulig å signifikant forbedre standarden gjennom mindre endringer, som for eksempel å endre kriteriene for hva som er finansielle og operasjonelle leieavtaler, og det ble derfor foreslått en fundamental gjennomgang av de rettigheter og forpliktelser leiekontrakter gir utspring til (IASB, 2007). Dette ledet som nevnt frem til et diskusjonsnotat utgitt i 2009 i samarbeid med

FASB, der deres innledende syn på signifikante komponenter i en regnskapsmodell for leietakere ble lagt frem. Deretter ble det første høringsutkastet publisert i 2010, før man i 2013 la frem en revidert versjon av dette. Basert på tilbakemeldingene gjennomførte IASB enkelte endringer i regnskapsmodellen høringsutkastet la opp til, og IFRS 16 ble deretter endelig vedtatt i 2016. I det følgende tar vi for oss hovedtrekkene i den nye leieavtalestandard, vi ser nærmere på noen av vurderingene IASB har gjort underveis og vi presenterer formålene med de løsningene som er valgt.

2.6.1 Hovedtrekkene ved IFRS 16

Under IFRS 16 er en leieavtale definert som *en avtale, eller en del av en avtale, som overdrar bruksretten til en eiendel (den underliggende eiendelen) i en periode i bytte mot vederlag (IFRS 16.A)*. Definisjonen er i stor grad likelydende med definisjonen under IAS 17, men veiledningen knyttet til hvilke avtaler som faller inn under den er noe endret. Avgjørende for om det er tale om en leieavtale under IFRS 16 er at avtalen overfører retten til å ha kontroll over bruken av en identifisert eiendel i en periode. Dette er tilfelle dersom kunden i hele bruksperioden har både *rett til å få praktisk talt alle de økonomiske fordelene ved bruken av den identifiserte eiendelen* og *rett til å bestemme bruken av den identifiserte eiendelen (IFRS 16.B9)*. IASB gir i B13-B30 i veiledningen til IFRS 16 en mer detaljert beskrivelse, og denne kan illustreres ved flytdiagrammet i Figur 5.

Det første som må avgjøres er om den underliggende eiendelen i kontrakten er identifiserbar. Kort sagt innebærer dette både at det i avtalen må fremkomme at utleier stiller en eller flere spesifikke eiendeler til rådighet for leietaker, og at utleier enten ikke har praktisk mulighet til å bytte eiendelen med en annen eiendel eller at det ikke forventes å være økonomiske insentiver for å gjøre det. Dersom man kommer til at det er tale om en identifiserbar eiendel må det videre avgjøres om leietaker har rett til å motta så godt som alle de økonomiske fordelene fra bruken av eiendelen. De økonomiske fordelene inkluderer både fordeler fra primærbruken og fordeler fra biprodukter og andre kommersielle transaksjoner med tredjeparter. Det innebærer at leietaker regnes for å motta de økonomiske fordelene også i tilfeller hvor eiendelen fremleies til andre (PwC, 2016).

Figur 5: Flyttdiagram for å vurdere om en kontrakt er eller inneholder en leieavtale, sml. IFRS 16.B31 (Rosenblad & Skar, 2016)

Dersom leietaker har rett til å motta så godt som alle de økonomiske fordelene fra bruken av eiendelen er det neste og siste steget å vurdere om leietaker har rett til å bestemme bruken av eiendelen gjennom hele leieperioden. Det vil være tilfelle dersom leietaker kan bestemme hvordan og til hvilket formål eiendelen benyttes, eller dersom beslutningene knyttet til dette er forutbestemt. Dersom beslutningene er forutbestemt forutsettes det imidlertid enten at leietaker har rett til å drifte eiendelen gjennom hele bruksperioden, eller at leietaker har designet

eiendelen på en måte som forutbestemmer hvordan og til hvilket formål eiendelen vil bli benyttet (Rosenblad & Skar, 2016). Et eksempel på en kontrakt der leietaker ikke kan betjene eller drifte eiendelen selv, men der det kan være tale om en leieavtale fordi designet forutbestemmer bruken, er en kontrakt om å bruke hele kapasiteten til en fiberoptisk kabel. Dette fordi kabelen ikke vil kunne anvendes til andre formål under leieperioden.

Selv om denne veiledningen som nevnt er noe endret forventer IASB at de fleste kontrakter definert som en leieavtale under IAS 17 også vil falle inn under definisjonen under IFRS 16. Hvordan leieavtalene behandles i regnskapet vil derimot kunne endre seg betydelig. Hovedforskjellen mellom IAS 17 og IFRS 16 er at den nye standarden ikke lenger skiller mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler, og at alle leieavtaler, foruten enkelte unntak, skal innregnes på balansen. Behandlingen i regnskapet er i stor grad lik behandlingen av finansielle leieavtaler under IAS 17. Det vil si at man innregner en eiendel og en leieforpliktelse på balansen, og deretter årlig resultatfører avskrivning på eiendelen og rentekostnad på leieforpliktelsen (IASB, 2016a). Dette innebærer at det hovedsakelig er selskaper med mye operasjonelle leieavtaler som påvirkes av overgangen fra gammel til ny standard.

Ved førstegangsinnregning av en leieavtale må leieperioden fastsettes. Ved fastsettelse av denne skal leietaker inkludere den uoppsigelige leieperioden, samt eventuelle forlengelsesopsjoner det er rimelig sikkert at leietaker vil benytte seg av. Dersom det også foreligger termineringsopsjoner skal leieperioden knyttet til disse bare inkluderes dersom det er rimelig sikkert at leietaker ikke vil benytte seg av opsjonene (Rosenblad & Skar, 2016).

På gjeldssiden av balansen skal leietaker innregne en leieforpliktelse målt til nåverdien av fremtidige leiebetalinger. Disse inneholder faste leiebetalinger, variable betalinger som er avhengig av utvikling i indeks eller en rentesats, beløp som forventes å komme tilbake grunnet restverdigarantier, samt innløsningskurser og gebyr for å utøve forlengelses- eller termineringsopsjoner dersom det er rimelig sikkert at disse vil bli utøvd. Det er verdt å merke seg at variable betalinger som ikke avhenger av indeks eller rentesats skal resultatføres løpende, gitt at de ikke i substans er å regne som faste. For neddiskontering skal leietaker benytte leieavtalens implisitte rente eller, dersom denne ikke enkelt lar seg fastsette, leietakers inkrementelle lånerente. Den inkrementelle lånerenten skal reflektere samme betingelser som

er gitt i leieavtalen, og fastsettelsen av denne kan derfor bli gjenstand for betydelig bruk av skjønn (Rosenblad & Skar, 2016). Leieforpliktelsen reduseres med årlige leiebetalinger fratrukket det enkelte års beregnede rentekostnad.

Ved innregning av en eiendel på balansen er det retten til å bruke den underliggende eiendelen som skal innregnes. Denne måles til nåverdien av leiebetalingene justert for eventuelle forskuddsbetalinger, leietakers direkte kostnader ved å inngå avtalen og et estimat på fjernings- og opprydningskostnader. Bruksrettseiendelen skal i de fleste tilfeller deretter avskrives årlig i henhold til IAS 16 (Rosenblad & Skar, 2016). Dette innebærer at man som ved finansielle leieavtaler under den gamle standarden vil få ulik amortisering av bruksretteeiendelen og leieforpliktelsen. I de fleste tilfeller vil dette føre til at kostnadene i resultatet blir høyest de første årene av leieperioden, før de deretter avtar. Denne effekten ble illustrert i **Error! Reference source not found.** og vil i de fleste tilfeller nå også oppstå ved leieavtaler tidligere klassifisert som operasjonelle.

Hovedregelen er at alle kontrakter som oppfyller definisjonen av en leieavtale skal innregnes på balansen. Likevel har IASB valgt å åpne opp for to unntak fra denne hovedregelen. Dersom en leieavtale er kortsiktig eller dersom den underliggende eiendelen har lav verdi, kan man i stedet velge å unnlate balanseføring og i stedet kostnadsføre leieavtalen lineært eller på annen systematisk måte over leieperioden. Med kortsiktig menes en leieavtale som har en varighet på inntil 12 måneder og ikke inneholder en kjøpsopsjon, og valget om kostnadsføring må anvendes konsistent for hver gruppe av underliggende eiendeler. Unntaket for leieavtaler hvor den underliggende eiendelen har lav verdi kan derimot anvendes separat for hver leieavtale. For å hindre at større eiendeler brytes ned i mindre vurderingsenheter med formål om å unngå innregning er det kun mulig å benytte unntaket for eiendeler som leietaker kan bruke alene eller sammen med andre eiendeler og som ikke i stor grad er avhengig av eller forbundet med andre eiendeler. Standarden har ikke fastsatt en beløpsmessig grense for hva som er *lav verdi*, men i forarbeidene til standarden heter det at IASB hadde en grense i størrelsesordenen 5 000 USD i tankene da spørsmålet ble behandlet (Rosenblad & Skar, 2016).

En annen unntaksmulighet under IFRS 16 knytter seg til kontrakter som inneholder både leie- og tjenestekomponenter. Hovedregelen er at man ved slike kontrakter skal skille ut

tjenestedelen og regnskapsføre denne separat. Dette kan eksempelvis være tilfelle ved leieavtaler for skip der utleier er ansvarlig for skipets tilstand, bemanning og utrustning, men der leietaker kontrollerer bruken av skipet. Da skal i utgangspunktet tjenestene utleier tilbyr skilles ut, mens leien av selve skipet skal innregnes på balansen i henhold til bestemmelsene under IFRS 16. Av forenklingshensyn åpner imidlertid IASB for at leietaker kan velge å regnskapsføre tjenestene som en del av leien. Dersom leietaker benytter seg av unntaket, vil selskapet dermed få en tyngre balanse og en annen fordeling av kostnader i resultatregnskapet. Bruk av unntaket må gjøres per klasse av underliggende eiendeler (Rosenblad & Skar, 2016).

Ved implementering av IFRS 16 har IASB valgt å tillatte to ulike metoder, enten full retrospektiv metode etter IAS 8 eller en modifisert retrospektiv metode. Førstnevnte innebærer at selskapene må omarbeide sammenligningstallene til slik de ville vært under IFRS 16, mens man ved å bruke sistnevnte metode derimot slipper omarbeiding. Da føres i stedet den samlede virkningen av første gangs anvendelse av standarden mot egenkapitalen i starten av det aktuelle året (Rosenblad & Skar, 2016). Dette medfører at brukerne ikke uten videre kan sammenligne regnskapsinformasjonen fra implementeringsåret med informasjonen for foregående år.

2.6.2 Formål og vurderinger

Vi har tidligere sett at IAS 17 i hovedsak ble kritisert for vanskelig grensedragning mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler, utilstrekkelige noteopplysninger og brudd med det konseptuelle rammeverket. Formålet med regnskapsmodellen valgt under IFRS 16 er å løse de utfordringene dette gav opphav til, og vi skal i det følgende se nærmere på de vurderinger IASB har gjort når de har utarbeidet IFRS 16.

2.6.2.1 Balanseføring

Modellen IASB har valgt innebærer at alle leieavtaler, med enkelte unntak, skal balanseføres. Dette begrunnes med at en leieavtale er en kontrakt, eller en del av en kontrakt, som gir leietakeren en rett til å bruke en underliggende eiendel i en bestemt periode, samtidig som leietaker forpliktes til å betale for denne rettigheten. I det sist publiserte konseptuelle rammeverket er en eiendel definert som (fritt oversatt) *en eksisterende ressurs kontrollert av foretaket som et resultat av tidligere hendelser*, der en økonomisk ressurs er *en rett som har potensiale til å skape økonomiske fordeler* (CF 4.3-4.4). Definisjonen under det konseptuelle rammeverket som var gjeldende da IFRS 16 ble utarbeidet er noe ulik, men IASB er likevel av

den oppfatning at både den gamle og den nye definisjonen er oppfylt. Dette begrunnes med at leietaker kontrollerer retten ved at utleier ikke selv kan bruke den underliggende eiendelen til eget formål under leieperioden og ved at leietaker kan bestemme bruken. Videre er kontrollen et resultat av tidligere hendelser både i form av kontraktsinngåelsen og at utleier har gjort eiendelen tilgjengelig for leietaker. Etter IASB sitt syn er også definisjonen av en økonomisk ressurs oppfylt i form av at retten til å bruke den underliggende eiendelen gir leietaker mulighet til å bestemme bruken av eiendelen, og dermed hvordan den genererer økonomiske fordeler (IASB, 2016c, BC19-22).

Når det gjelder definisjonen av en forpliktelse defineres dette som (fritt oversatt) *en eksisterende plikt for foretaket til å overføre en økonomisk ressurs som et resultat av tidligere hendelser* (CF 4.26). Også denne definisjonen er noe ulik i rammeverket som var gjeldende da IFRS 16 ble utarbeidet, men IASB mener likevel at den er oppfylt. Etter deres syn har leietaker en eksisterende plikt til å betale leie så snart den underliggende eiendelen har blitt gjort tilgjengelig, og plikten er et resultat av både tilgjengeliggjøringen og av kontraktsinngåelsen (IASB, 2016c, BC25).

På bakgrunn av dette mente IASB at det er konseptuelt riktig å kreve balanseføring av leieavtaler. De var imidlertid klar over at løsningen vil innebære økte kostnader for leietakerne som må utarbeide informasjonen, og det ble derfor gjort en vurdering av hvorvidt nytten ved å ha leieavtalene på balansen er større enn kostnadene. På bakgrunn av tilbakemeldingene fra høringsutkastene konkluderte IASB med at det vil være betydelige fordeler ved å kreve innregning, særlig for brukerne av regnskapet (IASB, 2016c, BC42). Blant annet mener IASB at balanseføring vil gi et mer rettvise bilde av selskapenes eiendeler og forpliktelser, samt føre til større grad av transparens knyttet til gjeldsgrad og investert kapital. Dette forventes å redusere behovet investorer og analytikere har for å justere rapporterte beløp på leietakers balanse og resultat, gi økt sammenlignbarhet mellom selskaper som leier eiendeler og selskaper som låner for å kjøpe eiendeler, og gi likere behandling av regnskapsinformasjonen blant alle markedsaktørene. Sistnevnte begrunnes med at beregningene til leietakerne vil være mer presise enn beregningene foretatt av investorer og analytikere under IAS 17, i tillegg til at brukere som tidligere ikke justerte for operasjonelle leieavtaler nå vil ha den samme informasjonen som de som gjorde det (IASB, 2016a, s. 5).

Når det gjelder kostnader var IASB oppmerksom på at selskaper som har mye operasjonelle leieavtaler vil kunne få betydelige kostnader knyttet til løsningen. De mente imidlertid at kostnadene bare vil bli marginalt høyere enn kostnadene under IAS 17 så snart selskapene har fått på plass systemer som kan behandle informasjonen som kreves under IFRS 16. IASB konkluderte derfor med at fordelene ved balanseføring er større enn kostnadene dette medfører for leietakerne (IASB, 2016a, s. 5).

2.6.2.2 Noteopplysninger

Blant kritikken mot IAS 17 var det at noteopplysningene ikke var tilstrekkelige. Dette er også IASB enig i, noe de begrunner med at investorer og analytikere baserte seg på ulike teknikker for kapitalisering som kunne gi varierende og upresise estimater. Videre peker de på at noteopplysninger om leieavtaler ikke vil være tilstrekkelig for investorer og analytikere som tar utgangspunkt i at balanse, resultat og kontantstrøm skal gi nødvendig informasjon om eiendeler og forpliktelser. På bakgrunn av dette forventer IASB at brukere som ikke justerte for operasjonelle leieavtaler under IAS 17 vil være blant de som har størst nytte av at leieavtaler nå balanseføres. Dette synspunktet var også The Capital Markets Advisory Committee, et investorrådgivningsorgan for IASB, enig i. De mente at selv om en regnskapsmodell basert på noteopplysninger kunne være tilstrekkelig for ekspertbrukere av regnskapet, ville det ikke være godt nok for majoriteten av investorer, da disse er avhengig av at regnskapet gir tydelig informasjon uten at det kreves bearbeiding (IASB, 2016a, s. 22).

Noen av høringsinnspillene IASB mottok gav riktignok uttrykk for at mer utfyllende noteopplysninger vil være en bedre løsning enn balanseføring, men på bakgrunn av blant annet argumentene nevnt ovenfor ble ikke dette vurdert til å være en hensiktsmessig løsning (IASB, 2016c, BC14b). Dessuten viste høringsinnspillene at det var generell oppslutning rundt at leietaker skal innregne eiendeler og forpliktelser leieavtaler gir opphav til på balansen (IASB, 2016c, BC10a).

2.6.2.3 Resultat – Dual-approach versus single-approach

Den store forskjellen fra IAS 17 til IFRS 16 er at man går fra en todelt regnskapsmodell til en felles modell for alle typer leieavtaler. I IASB sitt reviderte høringsutkast om leieavtaler fra 2013 ble det imidlertid foreslått at man skulle ha en todelt modell også under IFRS 16. Forslaget

gikk i hovedsak ut på å skille mellom leieavtaler for eiendom og andre typer leieavtaler. Bakgrunnen for forslaget var at eiendommer, herunder tomter og bygninger, ofte vil ha betydelig lengre levetid enn den perioden leieavtalen løper over. I disse tilfellene vil leietaker derfor bare konsumere en mindre del av de økonomiske fordelene eiendommen genererer i løpet av dens levetid.

Ifølge forslaget skulle begge typer leieavtaler innregnes på balansen på samme måte som under den endelige løsningen valgt under IFRS 16, men den årlige kostnaden knyttet til leieavtaler av eiendom skulle behandles noe annerledes. I stedet for å lineært avskrive rett-til-bruk-eiendelen ble det foreslått å presentere rente- og avskrivningselementet som en samlet kostnad og fordele denne lineært over leieperioden. Dette ville gitt en annen behandling av leieforpliktelsen enn av forpliktelser relatert til lånefinansierte eiendeler, og man hadde på denne måten unngått frontloading i resultatet. Blant argumentene for å velge denne løsningen var at en eiendom typisk vil generere like store fordeler for leietakeren i hver regnskapsperiode og at leiebetalingene er jevnt fordelt over leieperioden. I tillegg ble det lagt vekt på at verdien av en eiendom vanligvis ikke reduseres vesentlig i løpet av leieperioden, og at leiebetalingene derfor bare skal dekke utleiers avkastning. Ved leie av eiendeler som reduseres i verdi må derimot leiebetalingene også dekke verditapet. IASB mente derfor at leie av eiendom kan sammenlignes med et rentebærende lån uten avdrag, der den årlige kostnaden vil være lik i alle perioder gitt lik rente. Ved slutten av låneperioden betales lånet tilbake i sin helhet, på lik linje med at en leid eiendom returneres uten vesentlig verditap. Både selskaper som leide eiendommer og analytikere som fulgte slike selskaper var positive til modellen (IASB, 2013b).

Tilbakemeldingene til høringsutkastet var imidlertid delte. Mange var positive til å ha en todelt modell for å bedre illustrere forskjellene mellom ulike typer leieavtaler. Særlig var industrispesifikke brukere fornøyd med at man tok hensyn både til bransjer som fly og transport og bransjer som varehandel, restaurant og hotell. Sistnevnte bransjer var opptatt av at leiekostnadene i deres bransjer typisk var av operasjonell karakter, og at den foreslåtte modellen derfor var en god løsning. De fleste av tilbakemeldingene var likevel negative til den todelte løsningen. Særlig mente kredittanalytikere at alle leieavtaler burde behandles likt, og at kostnaden i resultatet burde splittes mellom et amortiseringselement og et renteelement. Dette fordi leieavtaler etter deres syn gir opphav til eiendeler og gjeldslignende forpliktelser. I tillegg

mente noen, hovedsakelig standardsettere og regnskapsfirmaer, at en todelt modell burde velges bort av konseptuelle årsaker. Det ble også pekt på at man risikerte de samme utfordringene knyttet til tilpasning som under IAS 17 (IASB, 2013c).

På bakgrunn av tilbakemeldingene valgte IASB bort den todelte modellen og besluttet i stedet å behandle alle leieavtaler likt. I forbindelse med dette ble det vurdert om man skulle velge løsningen der kostnadene ble regnskapsført som en samlet lineær kostnad eller om man skulle skille mellom renter og avskrivninger. IASB konkluderte med at en modell basert på sistnevnte løsning ville være til nytte for flest brukere av regnskapet, noe de begrunnet med at de fleste investorer og analytikere mener at leieavtaler gir opphav til eiendeler og gjeldslignende forpliktelser. Etter IASB sitt syn vil derfor oppsplitting av kostnadene i renter og avskrivninger være nyttig for brukernes analyser (IASB, 2016c, BC51). I tillegg til dette ble det også vektlagt at løsningen er i tråd med det konseptuelle rammeverket og at modellen er mindre kostbar og kompleks enn en todelt modell (IASB, 2016b).

2.6.2.4 US GAAP

Arbeidet med å utarbeide en ny regnskapsstandard for leieavtaler var som nevnt et samarbeidsprosjekt mellom IASB og FASB. Likevel valgte de to standardsetterne å implementere noe ulike regnskapsmodeller. Begge modellene krever balanseføring av leieavtaler, men FASB valgte i motsetning til IASB en todelt modell der man skiller mellom ulike typer leieavtaler i resultatregnskapet. I stedet for å skille mellom leieavtaler av eiendommer og andre leieavtaler har de imidlertid valgt å opprettholde skillet mellom leieavtaler som tidligere var på balansen og leieavtaler som tidligere ikke var på balansen. For de sistnevnte avtalene presenteres avskrivninger og renter som en samlet operasjonell kostnad i resultatet, og man har videre valgt en økende avskrivningsprofil (IASB, 2016a). Dette reduserer utfordringene knyttet til frontloading, og dermed vil kostnadene i resultatet i større grad samsvare med de årlige leiebetalingene. Denne løsningen er i tråd med noen av tilbakemeldingene til IASB sitt reviderte høringsutkast i 2013, der enkelte respondenter ønsket at alle leieavtaler som i dag er klassifisert som operasjonelle skulle kostnadsføres lineært (IASB, 2013c).

Ved at man har valgt to ulike regnskapsmodeller for de to regnskapsregimene risikerer man enkelte utfordringer knyttet til sammenlignbarhet. Blant annet forventer IASB at selskaper som

har vesentlige ikke-balanseførte leieavtaler vil få høyere resultat før renter under IFRS 16 sammenlignet med det som blir rapportert under US GAAP. Videre forventer de at nøkkeltallet rentebærende gjeld/EBITDA vil være lavere, at EBITDA/netto finanskostnader vil være forskjellig og at ROCE vil være høyere under IFRS 16 sammenlignet med under US GAAP (IASB, 2016a). Dette er forskjeller som kan ha potensiale til å svekke sammenlignbarheten mellom selskaper på tvers av ulike regnskapsregimer.

2.6.2.5 Overgangsmetoder

Bakgrunnen for at IASB ikke krever at selskapene skal benytte full retrospektiv metode er at de forventer at kostnadene knyttet til det vil kunne overstige fordelene ved den ekstra informasjonen dette gir. De er imidlertid klar over at historisk informasjon vil være nyttig for flere brukere, og av denne grunn ble det derfor åpnet for at selskapene kan velge denne metoden dersom de ønsker (IASB, 2016c, BC276). Mange av brukerne IASB snakket med ønsket historisk informasjon fra selskapene, men flere av disse viste ifølge IASB forståelse for at kostnadene knyttet til dette vil være store for en del selskaper og at de derfor ikke ville bli rettfærdiggjort (IASB, 2016c, BC279).

For å redusere potensielle utfordringer for brukerne besluttet derfor IASB å kreve tilleggsopplysninger i noter om leieavtaler som tidligere ble klassifisert som operasjonelle. Det innebærer at dersom de innregnede leieforpliktelsene på tidspunktet for førstegangsansvendelse av IFRS 16 avviker fra det beløpet man kommer frem til ved å diskontere forpliktelsene knyttet til operasjonelle leieavtaler rapportert ved slutten av perioden før førstegangsansvendelse, skal denne forskjellen forklares. Et eksempel på dette gis i Figur 6. Kravet skal gjøre det enklere å forstå effektene av å innføre IFRS 16 for første gang (IASB, 2016c, BC280).

	1. januar 2019
Operasjonelle leieforpliktelser per 31.12.18 som opplyst om i noter	38 473
Diskontert ved bruk av den marginale lånerenten per 1.1.19	20 798
Finansielle leieforpliktelser innregnet per 31.12.18	4 300
- Innregningsunntak for:	
- kortsiktige leieavtaler	-606
- leieavtaler av lav verdi	-356
- Forlengelses- og termingeringsopsjoner som er sannsynlig at vil bli utøvd	1 708
- Variable leiebetalinger som avhenger av indeks eller rentesats	40
- Garantier knyttet til restverdi	-243
Leieforpliktelser innregnet per 1.1.19	25 641

Figur 6: Eksempelnote førstegangsansvendelse av IFRS 16 (KPMG, 2017)

Videre ble det i høringsutkastene fra 2010 og 2013 foreslått to ulike metoder for å beregne balanseverdi av bruksrettseiendeler dersom man valgte den modifiserte retrospektive metoden. Den ene metoden er å beregne bruksrettseiendelen til en verdi lik den beregnede leieforpliktelsen ved overgangen til IFRS 16. Da dette vil medføre høyere avskrivningskostnader de første årene etter implementering, valgte IASB også å tillate selskapene å beregne bruksrettseiendelene på tilnærmet samme måte som under full retrospektiv metode ved bruk av informasjon tilgjengelig ved implementering. Valget gjøres for hver enkelt leieavtale (IASB, 2016c, BC283-285).

2.6.2.6 Unntak om tjenestekomponenter

Mange kontrakter består av både leie- og tjenestekomponenter. Målet med den nye leieavtalestandarden var imidlertid bare å endre regnskapsføringen av leieavtaler, og IASB besluttet derfor at IFRS 16 ikke skulle gjelde for eventuelle tjenestekomponenter i kontraktene. Som nevnt kreves det derfor i utgangspunktet at leietaker skiller ut tjenestekomponenter og regnskapsfører disse separat. Likevel åpnes det for at leietaker kan velge å regnskapsføre disse som en enkelt komponent, noe som ifølge IASB vil redusere kostnader og kompleksitet for noen leietakere, uten at sammenlignbarheten reduseres betydelig. Dette begrunnes med at leietakere ikke vil benytte seg av unntaket dersom tjenestekomponentene er vesentlige, da dette vil gi en signifikant økning i leietakers balanseførte forpliktelser (IASB, 2016c, BC135).

3 Metode

Vi har nå vært gjennom det teoretiske rammeverket for masteravhandlingen, og i dette kapitlet skal vi se nærmere på metoden vi har valgt for å besvare forskningsspørsmålene vi stilte innledningsvis. Vi begynner med en presentasjon av den metodiske tilnærmingen og bakgrunnen for at vi mener denne er godt egnet for vår oppgave før vi deretter gjør rede for hvordan utvalget i studien har blitt rekruttert og hvem utvalget består av. Kapitlet avsluttes med en vurdering av kvaliteten på undersøkelsen, altså hvorvidt dataene er samlet inn på en hensiktsmessig måte og om vi kan stole på konklusjonene vi trekker basert på disse dataene.

3.1 Valg av metode

Metode er ifølge Jacobsen (2018, s. 23) «de teknikker som anvendes for å tilegne seg kunnskap om virkeligheten». I første omgang må valget gjøres mellom kvalitative teknikker og kvantitative teknikker, og for å avgjøre dette bør man ta utgangspunkt i problemstillingen man ønsker å belyse. I vår oppgave omhandler denne aksjeanalytikerens opplevelser av IAS 17 og IFRS 16, og i og med at IFRS 16 trådte i kraft 1. januar 2019 er det tale om en relativt ny standard. Dette innebærer at det foreløpig foreligger lite forskning på temaet, og formålet med studien er derfor først og fremst å avdekke hvordan analytikere opplever standarden. I vårt tilfelle har vi dermed det som kalles for en eksplorerende problemstilling, altså at den har til hensikt å utdype det vi vet lite om. Den valgte metoden bør derfor få frem nyanserte data, gå i dybden og være følsom for uventede forhold (Jacobsen, 2018, ss. 63-64).

Kvantitative metoder brukes når man ønsker å generere data i form av målbare enheter, mens kvalitative metoder på sin side brukes for å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012, s. 112). Gitt problemstillingens utforskende natur vil det i denne studien være vanskelig å benytte seg av kvantitative metoder med pre-definerte spørsmål og svar. Derimot vil kvalitative metoder, som i mindre grad legger føringer for hvilken informasjon respondentene kan gi fra seg, være bedre egnet. På denne måten vil de innsamlede dataene i større grad reflektere respondentenes faktiske oppfatninger, og ikke bare hva som passer best blant gitte alternativer. Dette vil bidra til å sikre nyanserte, relevante og virkelighetsnære data.

Den kvalitative tilnærmingen er i utgangspunktet induktiv, altså at man går «fra empiri til teori» (Jacobsen, 2018, s. 127). Dette innebærer at informasjonen blir strukturert og kategorisert først etter at den er samlet inn. Ved denne fremgangsmåten er det i stor grad respondenten som definerer hva som er relevant informasjon, og det kan derfor være stor variasjon i de innsamlede dataene. Ved bruk av kvantitativ metode er det derimot forskeren selv som definerer hva som er relevant, og de innsamlede dataene vil i stor grad være strukturert og kategorisert på forhånd. Følgelig krever den kvalitative tilnærmingen mer arbeid knyttet til både innsamling og etterbehandling av dataene, og det er derfor vanlig å konsentrere studien rundt noen få undersøkelsesenheter. Dette representerer et intensivt design, der vi «prioriterer nyanser foran mange enheter» (Jacobsen, 2018, s. 131), og er det designet vi har valgt for vår studie.

3.2 Innsamling av kvalitative data

Kvalitative data kan samles inn ved bruk av flere ulike metoder. Blant de meste brukte metodene er (Jacobsen, 2018, s. 145):

- a) Det individuelle, åpne intervjuet
- b) Fokusgruppeintervju
- c) Observasjon
- d) Dokumentundersøkelse

Hver enkelt metode har sine fordeler og ulemper, og hvilken metode man velger vil påvirke gyldigheten av informasjonen som samles inn (Jacobsen, 2018, s. 145). I vår studie har vi valgt å innhente informasjon ved bruk av det individuelle, åpne intervjuet. Vi går derfor ikke nærmere inn på de øvrige metodene listet opp ovenfor, men nøyer oss med å gå nærmere inn på hvorfor kvalitativt intervju er en passende metode for vår studie, samt hvilke utfordringer som knytter seg til metoden.

3.2.1 Det kvalitative intervjuet

Det kvalitative intervjuet har flere fordeler. Blant annet egner metoden seg godt når man ønsker informasjon om respondentens holdninger og oppfatninger, både når det kommer til *hva* de mener og *hvorfor* de mener det (Jacobsen, 2018, ss. 146-147). Vi ønsker som nevnt tidligere å undersøke hvordan analytikere opplever den nye regnskapsstandarden for leieavtaler

sammenlignet med den gamle. Gjennom intervjuet gis respondentene mulighet til å formidle sine holdninger og oppfatninger basert på de erfaringer de har gjort seg i sin arbeidshverdag, og vi får dermed individualisert og virkelighetsnær informasjon. Dette er sentralt for å kunne belyse problemstillingen, og informasjonen er også viktig for den interne gyldigheten.

Intervju som metode gir oss også mulighet til å innhente informasjon utover de antagelser vi har på forhånd. I første omgang ved at det legges få begrensninger for hva respondenten kan si, og dernest, ved at vi som intervjuere har fleksibilitet til å tilpasse intervjuet til temaene som tas opp. Regnskapsstandarden studien omhandler er som tidligere nevnt relativt ny, og det er derfor vanskelig å nøyaktig kunne forutse hvordan denne oppfattes blant analytikerne. Det innebærer en mulighet for at intervjuet vil bringe frem holdninger og oppfatninger som vi selv ikke hadde i tankene når intervju spørsmålene ble formulert. Metoden gir oss derfor mulighet til å innhente informasjon om de temaer som opptar analytikerne mest, og ikke nødvendigvis bare de temaer vi på forhånd tror er mest sentrale.

3.2.2 Strukturering av intervju

I hvilken grad intervjuet kan tilpasses situasjonen avhenger imidlertid av hvor strukturert intervjuet er. Man kan på den ene siden tenke seg et intervju uten noen form for begrensninger i form av temaer eller forhåndsdefinerte spørsmål, og på den andre siden et intervju der både temaer og spørsmål med faste svaralternativer følger en fast rekkefølge. Det ideelle er ofte at intervjuet ikke er så strukturert som i sistnevnte situasjon, men heller ikke at det er helt ustrukturert (Jacobsen, 2018, s. 150). Den mest brukte intervjumetoden, det semistrukturerte intervjuet, er et eksempel på dette. Intervjuet bygger på en intervjuguide med konkrete temaer og intervju spørsmål, men åpner også for muligheten til følge opp momenter som ikke er nedskrevne på forhånd (Krumsvik, 2015, s. 125). Dette innebærer at man har fleksibilitet til å tilpasse gangen i intervjuet til den enkelte situasjon.

I vår studie ser vi det som mest hensiktsmessig å bruke nettopp det semistrukturerte intervjuet. Dette gjør vi ved at intervjuene tar utgangspunkt i en intervjuguide med definerte temaer og spørsmål basert på de tidligere presenterte utfordringene knyttet til den gamle og den nye regnskapsstandarden. Det er imidlertid ikke lenge siden den nye standarden trådte i kraft, og vi

er derfor åpne for at det i løpet av intervjuet vil dukke opp momenter vi ikke har forutsett. Dette er momenter respondentene selv trekker frem, og da det nettopp er deres holdninger og oppfatninger vi er interesserte i, vil det kunne være nyttig å diskutere disse momentene nærmere.

3.2.3 Type intervju

Det finnes flere kanaler man kan bruke for å gjennomføre et intervju, og man skiller vanligvis mellom fire ulike måter (Kvale & Brinkman, gjengitt i Jacobsen, 2018 s. 147):

- a) Ansikt-til-ansikt
- b) Telefon
- c) E-post
- d) Chat

Grunnet geografisk spredning er intervjuer ansikt-til-ansikt lite hensiktsmessig for vår studie, og vi har derfor gjennomført intervjuene ved bruk av telefon. Foruten lave kostnader gir telefon god flyt og konsentrasjon rundt samtalen, og den gjør det lettere å få tilgang til personer som er geografisk isolert. Metoden er imidlertid svakere på å etablere tillit og åpenhet enn intervjuer ansikt-til-ansikt, og man mister noe av kontrollen over intervjusituasjonen (Jacobsen, 2018, s. 148).

3.2.4 Transkribering og tematisering

Transkribering er prosessen med å skrive ned ordrett det som ble sagt i løpet av intervjuet, og er vanlig innen kvalitativ metode (Kunnskapssenteret 2009, ordliste, gjengitt i Krumsvik 2015). Under samtlige intervjuer benyttet vi lydopptak for å sikre dokumentasjon av alt som ble sagt, og disse ble videre brukt for å transkribere intervjuene etter hvert som de ble gjennomført. Som nevnt benyttet vi intervjuguide med tematiserte spørsmål, men grunnet oppgavens eksplorerende natur ble det lagt opp til at respondentenes svar kunne berøre flere temaer, samt at det ble åpnet for å inkludere temaer vi ikke selv hadde definert. Basert på tilbakemeldingene vi fikk foretok vi en ny tematisering av dataene, da dette ble ansett som hensiktsmessig for å belyse dataene på en god måte. I likhet med i intervjuguiden (se vedlegg 1) ønsket vi fortsatt å skille mellom IAS 17 og IFRS 16, og vi tok derfor utgangspunkt i disse to som hovedkategorier.

De ble videre delt inn i underkategorier basert på sentrale temaer omtalt av analytikerne knyttet til de to standardene. De transkriberte og tematiserte dataene dannet deretter grunnlaget for oppgavens videre analyse.

3.3 Utvalg og rekruttering av respondenter

Felles for de fleste undersøkelser er at man sjelden kan innhente data fra alle dem man ønsker. Dette gjelder særlig ved kvalitative metoder som intervju, der dataene kan ta lang tid både å innhente, kategorisere og tolke (Jacobsen, 2018, ss. 177-178). Denne begrensningen forsterker viktigheten av en grundig utvalgsprosess.

3.3.1 Rekruttering av respondenter

Opgavens formål er å undersøke hvordan analytikere av selskaper på Oslo Børs opplever at IAS 17 erstattes av IFRS 16. I prosessen med å velge ut respondenter undersøkte vi først hvilke bransjer som har leieavtaler av betydelig karakter, før vi deretter gikk gjennom offentlige analytikerlister hos samtlige selskaper innen disse bransjene notert på Oslo Børs. Analytikerne ble videre sortert etter arbeidsgiver og bransje for å sikre et bredt utvalg av respondenter.

Basert på dette sendte vi ut en rekke forespørsler, hvorav de fleste henvendelsene ble avslått eller ikke besvart. Henvendelser som ikke ble besvart ble fulgt opp med en påminnelse for å sikre at disse ikke var blitt oversett. Til tross for den lave andelen positive tilbakemeldinger var det flere som ønsket å delta i undersøkelsen, og i det endelige utvalget har vi seks analytikere fordelt over fem arbeidsgivere. Disse dekker bransjene oljeservice, shipping, industri, varehandel og konsum.

3.3.2 Utvalg

Respondentene i undersøkelsen er presentert i Tabell 1. Vi har i oppgaven valgt å anonymisere respondentene ved å ikke opplyse om navn, arbeidsgiver, nøyaktig arbeidserfaring eller selskapene de følger. Dette da opplysningene enten alene eller sammen med andre opplysninger vil kunne muliggjøre identifisering av respondentene. Bakgrunnen for at vi har valgt å anonymisere respondentene er todelt. For det første tror vi at anonymitet bidrar til å gjøre det mer attraktivt å delta i undersøkelsen, og at dette derfor er viktig for å få snakke med de analytikerne vi ønsker. For det andre tror vi at anonymitet gjør at respondentene i større grad

blir komfortable med å dele deres faktiske erfaringer. Summen av dette tilsier at anonymitet kan bidra til å sikre at vi får så gode data som mulig.

Analytiker	Selskap	Erfaring	Bransje	Tidsbruk
1	1	1-3 år	Varehandel og konsum	1 time og 15 min
2	2	Mer enn 5 år	Oljeservice	40 min
3	3	3-5 år	Oljeservice	35 min
4	4	1-3 år	Shipping	55 min
5	5	3-5 år	Industri	35 min
6	5	Mer enn 5 år	Oljeservice	45 min

Tabell 1: Informasjon om respondentene

For øvrig gjør vi oppmerksom på at alle respondentene ble kontaktet og intervjuet høsten 2019, og at undersøkelsen vi har gjennomført i denne masteravhandlingen er meldt inn og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Vi gjør også oppmerksom på at to av analytikerne i 2019 har skiftet stilling fra aksjeanalytiker til kredittanalytiker, men at deres tilbakemeldinger i intervjuene er gitt med utgangspunkt i deres erfaring som aksjeanalytiker. Av anonymiseringshensyn har vi valgt å ikke opplyse om hvem dette er.

3.4 Kvalitet ved undersøkelsen

En sentral del ved enhver undersøkelse er å vurdere kvaliteten på de dataene man har samlet inn, og om konklusjonene basert på disse dataene er gyldige og til å stole på. Dette gjør man ved å vurdere undersøkelsens gyldighet og pålitelighet. Gyldighet deles inn i intern gyldighet og ekstern gyldighet, der førstnevnte kort sagt handler om hvorvidt vi har fått tak i det vi ønsket, mens sistnevnte handler om hvorvidt vi kan overføre disse funnene til andre sammenhenger. Pålitelighet handler på sin side om vi kan stole på dataene vi har samlet inn (Jacobsen, 2018, ss. 227-228). I det følgende vurderer vi undersøkelsens interne og eksterne gyldighet, før vi avslutningsvis vurderer påliteligheten, også kalt reliabilitet.

3.4.1 Intern gyldighet

Intern gyldighet kan mer presist forklares som graden av samsvar mellom virkeligheten og hvordan forskeren beskriver denne virkeligheten (Jacobsen, 2018, s. 228). Det følger av dette

at både kildene, og de data vi henter fra kildene, må være relevante for problemstillingen (Dalland, 2012, s. 120).

Virkeligheten vi forsøker å beskrive i denne oppgaven er hvordan analytikere av selskaper på Oslo Børs opplever IAS 17 og IFRS 16. Dernest ønsker vi å se disse opplevelsene i sammenheng med de formål og vurderinger IASB har lagt til grunn for å erstatte førstnevnte med sistnevnte regnskapsstandard. Kildene vi har benyttet for å beskrive denne virkeligheten er nettopp analytikere av selskaper på Oslo Børs og IASB. Ved at analytikerne selv forteller om sine egne erfaringer og opplevelser med de to regnskapsstandardene får vi informasjon direkte fra de som tar del i virkeligheten vi forsøker å beskrive, og vi kan derfor fastslå at kildene vi har snakket med er relevante. Det er likevel verdt å merke seg at vi i undersøkelsen ikke har nådd ut til analytikere i alle bransjer som omfattes av leieavtalestandardene. Selv om dette ikke svekker relevansen til de analytikerne vi har snakket med, er det mulig at vi ved et bredere utvalg kunne presentert et mer dekkende og nyansert bilde av virkeligheten. Dette er en svakhet ved undersøkelsen, og vi valgte derfor å be analytikerne vi har snakket med om å gjøre rede for hvilken oppfatning de har av andre analytikers opplevelser av endringen fra IAS 17 til IFRS 16. Denne informasjonen kan til dels veie opp for manglende bredde i utvalget, men det er viktig å være oppmerksom på at informasjonen kan være påvirket av at den blir gjengitt via andrehåndskilder. Vi har derfor valgt å ikke legge stor vekt på denne informasjonen i den videre analysen.

For å finne frem til de formål og vurderinger IASB har lagt til grunn for sine beslutninger har vi videre tatt utgangspunkt i bestemmelsene i de to regnskapsstandardene, samt tilhørende diskusjonsnotater, høringsutkast og forarbeider. Disse dokumentene er utarbeidet av IASB selv og reflekterer derfor deres formål og vurderinger uten at informasjonens validitet har blitt svekket ved videreformidling gjennom andre kilder. Vi kan derfor legge til grunn at også denne kilden er relevant. Utover dette har vi supplert med enkelte andrehåndskilder, eksempelvis i presentasjonen av kritikk mot IAS 17, der risikoen for at informasjonen kan ha blitt påvirket er noe større. Imidlertid samsvarer informasjonen i stor grad med informasjon i IASB sine egne dokumenter, og vi mener derfor at kildene er relevante.

I tillegg til at kildene i seg selv må være relevante, er høy indre gyldighet som nevnt også avhengig av at dataene disse kildene bidrar med er relevante. I denne vurderingen må flere faktorer tas hensyn til. Blant annet må respondentene ha kunnskap om temaet og de må være villig til å gi riktig informasjon. Analytikerne vi har snakket med har ulik arbeidserfaring som analytiker, og det er derfor mulig at informasjonen fra de som har lengst erfaring er mer relevant i diskusjonen av IAS 17 enn informasjonen fra de med mindre erfaring. Basert på våre funn har vi imidlertid ikke grunnlag for å hevde at ulik erfaring har påvirket analytikernes meninger. Når det gjelder IFRS 16, som først ble implementert i 2019, har alle analytikerne like lang erfaring og dermed i stor grad det samme utgangspunktet. Videre er vi av den oppfatning at det er i respondentenes interesse å gi riktig og sann informasjon. Dette da undersøkelsen gir dem mulighet til å gjøre rede for sitt syn på beslutninger som i stor grad berører deres egen arbeidshverdag. Vi har som tidligere nevnt også valgt å anonymisere analytikerne, da dette kan ha betydning for hvilken informasjon de er villig til å dele. En mulig svakhet er likevel at enkelte analytikers generelle svar kan være preget av frustrasjon knyttet til enkeltelementer i regnskapsstandardene. For å bedre belyse hvordan analytikerne faktisk opplever regnskapsstandardene valgte vi derfor å stille både overordnede spørsmål og spørsmål av mer detaljert karakter. På denne måten har vi i større grad kunnet presentere nyansert og riktig informasjon i analysen. En annen mulig svakhet er at to av analytikerne i 2019 har gått over i ny stilling som kredittanalytiker, og deres interesser kan derfor avvike fra interessene til en aksjeanalytiker. De har imidlertid erfaring som aksjeanalytiker og vi ba dem basere uttalelsene på denne erfaringen. Da dette i tillegg er to nært relaterte stillinger er vi av den oppfatning at dette ikke svekker gyldigheten vesentlig.

Til slutt bør det nevnes at de seks analytikerne vi har snakket med er rekruttert fra fem ulike selskaper. Formålet med dette var å sikre uavhengighet mellom respondentene for å unngå at tilbakemeldingene skulle være avhengig av hverandre eller av selskapspraksis. Ifølge Jacobsen (2018, s. 231) er en gylden regel innen metode at *informasjon fra flere uavhengige kilder gir en gyldig beskrivelse av fenomenet*, og vi mener på bakgrunn av dette at variasjonen i utvalget vårt bidrar til høyere grad av intern gyldighet.

3.4.2 Ekstern gyldighet

Mens intern gyldighet omhandler i hvilken grad det er samsvar mellom virkeligheten og hvordan forskeren beskriver denne virkeligheten, handler ekstern gyldighet om i hvilken grad funnene fra undersøkelsen kan generaliseres til andre enn dem man har undersøkt. Vi skiller typisk mellom to typer generalisering. Den ene er teoretisk generalisering, som vil si å avdekke fenomener, etablere kausalmekanismer og avdekke spesielle forutsetninger for at noe skal ha en effekt. Denne typen generalisering er kvalitative metoders styrke. Den andre typen generalisering, å generalisere fra utvalg til populasjon, er derimot vanskeligere når man benytter kvalitativ metode. Dette både fordi vi som regel undersøker et lite antall enheter og fordi disse enhetene i mange tilfeller ikke er tilfeldig valgt (Jacobsen, 2018, s. 237). I det følgende ser vi derfor nærmere på hvorvidt våre funn kan generaliseres teoretisk.

Ifølge Gobo (2009, gjengitt i Jacobsen, 2018, ss. 239-241) finnes det tre typer utvalg som øker muligheten for generalisering av funn i kvalitative studier. Det første er det typiske utvalget, som vil si at utvalget er representativt for flere enheter på flere ulike dimensjoner. Det andre er utvalg basert på spredning, altså at enhetene i utvalget representerer bredden i det som studeres, mens det siste er utvalg basert på minst sannsynlige enheter. Det vil si at utvalget er valgt basert på de enheter et fenomen eller en hendelse er minst sannsynlig å gjelde for.

Utvalget i vår undersøkelse er hovedsakelig valgt med hensyn til spredning. Målet vårt var å rekruttere et utvalg bestående av enheter fra ulike arbeidsgivere og som dekket ulike bransjer, noe vi til dels lyktes med. Som tidligere nevnt er de seks analytikerne i utvalget rekruttert fra fem ulike arbeidsgivere, og vi mener derfor at utvalget er egnet til å belyse en del av de selskapsesifikke forhold som måtte eksistere. Videre dekker de seks analytikerne fire ulike bransjer, noe som bidrar til at vi også får avdekket enkelte bransjespesifikke forhold. Ideelt sett hadde vi likevel ønsket noe større spredning blant enhetene i utvalget med hensyn til bransje, blant annet ved å inkludere analytikere som dekker transport og havbruk. I tillegg kan det fremheves som en mulig svakhet at vi for noen bransjer bare har intervjuet én analytiker. Dette gjør det vanskelig å avgjøre om analytikerens meninger faktisk skyldes bransjeforskjeller eller om de eksempelvis er et resultat av personlige preferanser. I de tilfellene vi konkluderer med at bransjeforskjeller kan forklare en sammenheng har vi derfor vært opptatt av begrunnelsen analytikeren gir for sitt synspunkt.

Siden utvalget er valgt med hensyn til å dekke bredden blant analytikerne er det viktig å være oppmerksom på at funnene i undersøkelsen vanskelig kan tolkes som det som er typisk for analytikere flest. Undersøkelsens formål er derimot først og fremst å gi et innblikk i ulike erfaringer analytikerne har gjort seg i forbindelse med de to regnskapsstandardene, uten å nødvendigvis si noe om hva som er den vanlige oppfatningen innad i brukergruppen.

3.4.3 Reliabilitet

Reliabilitet handler som nevnt om vi kan stole på de dataene vi har samlet inn. For å avgjøre dette må det vurderes om det er trekk ved selve undersøkelsen som har skapt de resultatene vi har kommet frem til, enten ved at respondenten påvirkes, undersøkeren påvirkes eller ved at dataene behandles unøyaktig (Jacobsen, 2018, s. 241).

Blant faktorene som kan påvirke respondenten er forhold ved selve undersøkeren, og ved intervjuer kan dette eksempelvis være kroppsspråk eller hvordan undersøkeren er kledd. Intervjuene i vår undersøkelse ble gjennomført ved bruk av telefon, og disse feilkildene er derfor eliminert. Derimot kan andre faktorer ha spilt inn, som tonefall eller hvordan spørsmålene ble stilt (Jacobsen, 2018, s. 242). For å sikre at spørsmålene vi stilte var konsistente fra intervju til intervju benyttet vi intervjuguiden aktivt i intervjuene, og på denne måten reduserte vi risikoen for at spørsmålene ble ulikt stilt eller at de ble fremstilt på en ledende måte. Som tidligere nevnt er imidlertid et viktig element ved et semistrukturert intervju at undersøkeren stiller oppfølgingsspørsmål der det er hensiktsmessig. Disse vil naturligvis ikke følge av intervjuguiden, og risikoen for å stille spørsmålene på en uheldig måte er derfor større i disse tilfellene. Selv om vi har vært oppmerksomme på hvordan spørsmålene ble stilt når vi har analysert dataene vil det likevel være en viss risiko for at spørsmål kan ha blitt misforstått eller for at respondenten har avgitt svar basert på antagelser om hvilken informasjon vi ønsker.

Et annet element som kan påvirke respondentens svar er konteksten for intervjuet, både med hensyn til hvor det foretas og om det er planlagt eller ikke (Jacobsen, 2018, ss. 243-244). Alle våre intervjuer ble gjennomført over telefon på tidspunkter bestemt av respondentene, og det har derfor vært opp til respondenten selv å avgjøre hvor intervjuet skulle foretas og til hvilket tidspunkt det passet best. Da telefonintervjuer bare gir lydoverføring er det vanskelig for oss å uttale oss om hvordan respondentene så ut til å oppleve intervjuene, men samtlige respondenter

tok seg god tid og gav i stor grad gode og velformulerte svar. Dette taler etter vårt syn for at respondentene var bekvemme under intervjuene.

Videre valgte vi å ikke sende ut nøyaktige temaer med tilhørende spørsmål i forkant av intervjuene. Respondentene ble opplyst om at intervjuene skulle omhandle erfaringer knyttet til IAS 17 og IFRS 16, men det ble ikke gitt ytterligere informasjon. Denne metoden har både fordeler og ulemper. Blant annet risikerer man at respondenten i noen tilfeller får spørsmål vedkommende ikke har tenkt gjennom eller reflektert rundt på forhånd, og at svarene kan bære preg av dette. Dette var imidlertid et bevisst valg fra vår side. Ved å gjøre det på denne måten vil nemlig svarene i større grad avdekke om respondenten er mer opptatt av enkelte elementer enn andre, noe vi mener er verdifull informasjon for problemstillingen vår. På den andre siden kunne man fått mer informasjon dersom respondentene hadde hatt kjennskap til spørsmålene på forhånd, men samtidig kan det diskuteres hvor mye informasjonen faktisk forteller om respondentens meninger dersom den må tenkes gjennom på forhånd. Da det er analytikernes egne opplevelser av de to regnskapsstandardene vi ønsker å belyse er vi derfor av den oppfatning at vi i liten grad har gått glipp av verdifull informasjon ved å velge denne fremgangsmåten.

En annen faktor som kan påvirke reliabiliteten til dataene er hvordan vi som forskere tolker og behandler disse. For å sikre at informasjon ikke skulle gå tapt eller bli feilaktig registrert ble samtlige intervjuer tatt opp ved hjelp av lydopptaker. Disse ble senere transkribert ordrett før informasjonen til slutt ble delt inn i ulike kategorier og benyttet i analysen. I kategoriseringsarbeidet prøvde vi oss frem med flere ulike kategorier før vi til slutt endte opp med de kategoriene vi mener best reflekterer respondentenes synspunkter. Dette var en omfattende og tidkrevende prosess, men til gjengjeld føler vi oss trygge på at vi har kategorisert dataene på en rettvise og god måte. Likevel skal vi ikke utelukke at en annen kategorisering kunne gitt større informasjonsverdi enn den vi har kommet frem til.

Til slutt kan det nevnes at vi har valgt å dele presentasjon og diskusjon av funn inn i to separate deler. Formålet med dette er å gi leseren mulighet til å gjøre sine egne tolkninger basert på de innsamlede dataene, uten at de er farget av våre tolkninger og meninger. I tillegg gir det leseren mulighet til å forholde seg kritisk til diskusjonen vi foretar basert på de presenterte funnene.

4 Presentasjon av funn

I dette kapitlet gjør vi rede for analytikernes opplevelser av de to regnskapsstandardene og de ulike aspektene ved disse. Presentasjonen er delt inn i to hoveddeler, der vi først tar for oss analytikernes opplevelser av IAS 17, og deretter hvordan de opplever IFRS 16. Disse to hoveddelene er igjen delt inn i underkategorier basert på de temaer som har blitt omtalt i intervjuene.

4.1 Analytikernes opplevelser av IAS 17

I del 2.5.2 så vi at kritikken mot IAS 17 i hovedsak har omhandlet at det var et skjønnsmessig skille mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler, at noteopplysningene ikke var tilstrekkelige og at de operasjonelle leieavtalene i mange tilfeller burde vært innregnet på selskapenes balanser. I det følgende presenterer vi analytikernes synspunkter på disse temaene.

4.1.1 Regnskapsbehandlingen av operasjonelle og finansielle leieavtaler

Blant analytikerne var det delte meninger knyttet til den gamle regnskapsstandarden. Vi startet intervjuene med et åpent spørsmål for å kartlegge hvorvidt analytikerne fant IAS 17 utfordrende. Til dette trakk de fleste analytikerne frem at manglende balanseføring potensielt kunne skape utfordringer, men de var imidlertid delt i synet på hvorvidt dette faktisk gav utfordringer for dem i praksis. Det var særlig to av analytikerne vi snakket med som fortalte om praktiske utfordringer som følger av at leieavtaler ikke ble balanseført. Analytiker 5 trakk frem at manglende kjennskap til behandlingen av leieavtaler hos enkelte investorer medførte misforståelser knyttet til selskapers nøkkeltall. Dette fordi de ikke var tilstrekkelig klar over at selskaper som leier eiendeler vil få en lettere balanse enn selskaper som eier disse selv.

«Det som blir viktig for min jobb ovenfor investorene er å gjøre de bevisst. Når man ser på EV-multipler kan en aksje se ganske grei ut, men da ser du bort i fra at selskapet kan ha en helt annen kapitalstruktur enn andre peers hvor de har mer av gjelden på balansen og eier maskiner selv. Da var utfordringen at multiplene ikke ble sammenlignbare, og det var noe investorene i ganske liten grad faktisk var klar over. At det var mye gjeld utenfor balansen, eller forpliktelser utenfor balansen. Det var kanskje

hovedutfordringen, og det var akkurat det de prøvde å forbedre med ny regnskapsstandard.» (Analytiker 5)

At balansen ikke reflekterte selskapets kapitalstruktur ble også trukket frem av Analytiker 4 som en utfordring. Respondenten begrunnet dette med at balansen til mange selskaper var unaturlig lav, og at balanseføring av leieavtaler rett og slett ville gitt et bedre bilde på den eksponeringen som selskaper er utsatt for.

To av de andre analytikerne vi snakket med var kjent med utfordringene knyttet til kapitalstruktur, men hadde ikke selv opplevd dette som utfordrende i praksis.

«Utfordringen med den gamle standarden var primært at selskapene fremstod med en annen kapitalstruktur enn hva de i realiteten hadde, sånn at man måtte utføre en justering for å finne et riktigere mål på den totale gjelden. Sånn i praksis synes jeg ikke det var en veldig stor utfordring, fordi informasjonen var ganske tilgjengelig blant de fleste selskapene vi følger.» (Analytiker 6)

Synet til analytiker 6 er i stor grad sammenfallende med synet til analytiker 3.

«Jeg opplevde ingenting problematisk med den gamle standarden. Det man selvfølgelig forstår er at den nye standarden ønsker å gi bedre visibilitet på gjeld og andre forpliktelser. Men jeg opplevde aldri det som en utfordring når man får oppgitt tall på det på årsbasis. Så var det ganske enkelt å gjøre noen beregninger på kvartalsbasis, så jeg opplevde ikke det som et problem.» (Analytiker 3)

Analytikerne som i minst grad opplevde IAS 17 som utfordrende var analytiker 1 og 2. De hadde begge forståelse for at man i noen tilfeller ønsker leieavtaler reflektert i balansen, men de understreket at dette ikke er av stor betydning for selskapene de følger. Av denne grunn har det heller ikke vært aktuelt å beregne leieavtalenes tilhørende forpliktelser selv. Analytikerne trakk i hovedsak frem to årsaker til at det ikke har hatt betydning om leieavtalene reflekteres på balansen. Analytiker 2 begrunnet dette med at det ofte er snakk om leie av kontorbygg, hvor de årlige leiebeløpene er relativt moderate og risikoen er lav. Analytiker 1, som følger selskaper i varehandel, trakk også frem lav risiko som en av årsakene til at manglende balanseføring ikke var en stor utfordring. Respondenten forklarte videre at det i denne bransjen som oftest ikke er

et reelt alternativ å eie lokaler selv, og dermed påvirkes heller ikke sammenligning mellom selskaper av denne problemstillingen.

Av svarene vi har fått ser vi at det er ulike opplevelser av hvorvidt leieavtaler utenfor balansen skaper utfordringer. Analytiker 1 og 2 fortalte at ettersom dette ikke opplevdes problematisk i selskapene de følger, har de heller ikke hatt behov for å justere regnskapene for disse leieavtalene. De har derfor i større eller mindre grad benyttet seg av regnskapene slik de foreligger. Analytiker 3 og 6 hadde på sin side behov for å reflektere enkelte av leieavtalene i balansen, noe de løste ved å selv beregne leieforpliktelsene knyttet til disse leieavtalene. Dette ble av begge sett på som en relativt uproblematisk øvelse. Analytiker 6 presiserte imidlertid at det er enkelte fordeler ved at selskapene gjør disse beregningene selv.

«Med den gamle standarden var det merarbeid og informasjonen var sjeldnere tilgjengelig og litt mer unøyaktig.» (Analytiker 6)

Behovet for å reflektere leieavtalene i balansen ble også trukket frem av analytiker 4 og 5. Av analytikerne vi har snakket med var det disse to som i størst grad opplevde det som utfordrende å gjøre disse beregningene selv. Analytiker 5 pekte på at det var mye usikkerhet knyttet til beregningene, og at det i enkelte tilfeller ville være mer hensiktsmessig å se på nøkkeltall som i mindre grad påvirkes av om leieavtalene er balanseført eller ikke.

«Jeg pleide å justere balansesummene for å reflektere leieavtalene. Men da må man ta mye forutsetninger, så de justeringene er ikke nødvendigvis helt riktig. Min konklusjon og min kommunikasjon ut mot investorene var at man heller bør se på multipler lenger ned i P&L og se på P/E typisk. I tillegg gjorde jeg den øvelsen ved å vise selskapene justert og hvordan det slår på EV-multipler. Men man må også legge vekt på at her er det mye usikkerhet. Det er mye forutsetninger og det må gjettes litt.» (Analytiker 5)

Analytiker 4 fortalte på sin side at det i de fleste tilfeller ble valgt å ikke justere balansesummene. Det ble fremhevet at informasjonen ville vært nyttig, men det ble ansett for å være for ressurskrevende å gjøre disse beregningene.

“Det tar veldig mye tid å gjøre de beregningene. Spesielt i selskap der det har vært korte kontrakter, si ett til tre år. Da er det mye arbeid å beregne hver eneste leieforpliktelse på hvert av skipene de leier inn. Så den kost-nytte-vurderingen har ikke gått opp i favør

av at man skal bruke tid på den biten. Så vi bare ser bort ifra det.» (Analytiker 4) til tre år. Da er det mye arbeid å beregne hver eneste leieforpliktelse på hvert av skipene de leier inn. Så den kost-nytte-vurderingen har ikke gått opp i favør av at man skal bruke tid på den biten. Så vi bare ser bort ifra det.» (Analytiker 4)

4.1.2 Skjønnsmessige skille mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler

Sentralt for om en leieavtale skulle innregnes på balansen eller kostnadsføres løpende under IAS 17 var hvorvidt det var tale om en operasjonell eller finansiell leieavtale. I intervjuene med analytikerne ba vi om deres refleksjoner rundt dette skillet, både med hensyn til at dette var en vurdering som berodde på skjønn og om det i det hele tatt var nødvendig med et slikt skille.

Det synes å være varierende kunnskaper blant analytikerne omkring kriteriene som lå til grunn for skillet mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler under IAS 17. Likevel hevdet ingen av analytikerne å ha hatt praktiske utfordringer knyttet til skillet. Analytiker 3 og 6 begrunnet dette med at de uansett gjorde beregninger for å reflektere operasjonelle leieavtaler i regnskapet.

«Jeg pleide å legge det inn på en egen linje. Man fikk opplysninger om hva de la til grunn av antagelser på sine operasjonelle leieavtaler, så jeg synes ikke det var problematisk.» (Analytiker 3)

«Så lenge du fikk opplysninger om de operasjonelle leieavtalene kunne du gjøre den justeringen. Det var ikke så stor utfordring i praksis synes jeg.» (Analytiker 6)

For disse to analytikerne skapte altså ikke ulike skjønnsmessige vurderinger utfordringer, da de uansett justerte for de operasjonelle leieavtalene. Som vi tidligere har sett var analytikerne av den oppfatning at dette gav tilstrekkelig god informasjon. Analytiker 1, som følger selskaper innen varehandel, pekte på sin side på at leieavtaler i denne bransjen hovedsakelig er av operasjonell karakter. Ved at selskapene behandlet leieavtalene på nettopp denne måten kom derfor aldri problemstillingen på spissen.

Selv om analytikerne ikke opplevde det skjønnsmessige skillet som problematisk, påpekte flere at det hadde svakheter. Analytiker 2 pekte blant annet på et tilfelle der et av selskapene han

følger hadde både operasjonelle og finansielle leieavtaler, men der det ikke forelå noe klart skille mellom avtalene.

«Det har vært et ganske kunstig skille mellom de to. For alle praktiske formål har det ikke vært noen reell forskjell på de kontraktene.» (Analytiker 2)

Tilsvarende synspunkt ble også trukket frem av Analytiker 1 som hevdet at det ble for lett å definere en leieavtale som operasjonell under den gamle standarden.

På spørsmål om hva analytikerne tenker om at skillet mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler er fjernet under IFRS 16 viste alle analytikerne forståelse for hvorfor dette har blitt gjort. Analytiker 1 og 5 var imidlertid av den oppfatning at det ideelt sett ville vært hensiktsmessig å skille mellom de to typene leieavtaler. Dette begrunnet Analytiker 1 med at ikke alle leieavtaler reelt sett er gjeld, og siktet da spesielt til leie av lokaler. Selv om et selskap har inngått lange leiekontrakter vil det i mange tilfeller være mulig å betale seg ut av kontraktene for et lavere beløp enn den totale leieforpliktelsen, eksempelvis ett års leie. Analytiker 1 mente derfor at det bare er en mindre del av leieforpliktelsen som faktisk representerer en finansiell risiko, og at balanseføring av hele beløpet derfor vil gi et skjevt bilde av risikoen i selskapet. Dette ble underbygget ved at man i handel kan fortsette driften uten å leie et bestemt lokale, eksempelvis ved at omsetningen flytter seg over på nett, mens en industribedrift typisk ikke vil kunne kvitte seg med fabrikken og samtidig fortsette driften. På bakgrunn av dette mente Analytiker 1 at det er riktig å skille mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler, men respondenten var tydelig på at det i praksis ville være vanskelig å lage et skille som hindrer selskaper i å tilpasse seg.

«Man vil jo egentlig bare ha balanseført det som er finansielt. Så utgangspunktet til IAS 17 var jo riktig, altså at du skal balanseføre det som reelt sett er gjeld. Men det er ikke alle leiekontrakter som reelt sett er gjeld. Mitt syn er man kan kanskje kunne laget smutthull, for eksempel for handel, men plutselig så er Norwegian en handelsbedrift, så jeg forstår at det blir vanskelig. Tanken til de som lagde IFRS 16 var vel at hvis vi gjør det slik, så er det ingen som klarer å komme seg unna.» (Analytiker 1)

Utfordringen med å lage et skille som hindrer tilpasning av leieavtaler ble også trukket frem av Analytiker 5, som derfor konkluderte med at det trolig var riktig å fjerne dette skillet under IFRS 16.

Analytiker 2, 4 og 6 stilte seg positive til at skillet nå er fjernet, mens Analytiker 3 ikke hadde gjort seg opp konkrete tanker om problemstillingen.

4.1.3 Noteopplysninger

På spørsmål om hvordan analytikerne opplevde omfanget av noteopplysninger under IAS 17, var det bare Analytiker 1 som gav uttrykk for at det manglet vesentlig informasjon om leieavtalene. Dette kunne ifølge respondenten vært løst ved å inkludere mye av den informasjonen som i dag gis under IFRS 16 i notene. Videre ble det pekt på at det manglet informasjon på kvartalsbasis om leieforpliktelser, noe som ville vært nyttig. At informasjonen bare ble gitt på årsbasis ble også trukket frem av Analytiker 6 som en mulig utfordring, men respondenten mente likevel at det var tilstrekkelige til å lage omtrentlige estimater. Heller ingen av de øvrige analytikerne mente at det manglet informasjon for å gjøre nødvendige beregninger, men Analytiker 5 påpekte at mer utfyllende noteopplysninger ville gitt bedre estimater.

«Man måtte ta noen forutsetninger på hvor lang tid avtalene skulle diskonteres over, diskonteringsrate og slike ting. Man vet ikke alle detaljene om leieavtalene. Det var tilstrekkelig nok til å gjøre et estimat over hvordan det slår, men det var ikke nok til å gi et nøyaktig tall. Så jeg vil si at det var tilstrekkelig for å gjøre jobben min, selv om det ikke var helt perfekt.» (Analytiker 5).

4.1.4 Behov for å erstatte standarden

Det siste spørsmålet vi stilte analytikerne i forbindelse med IAS 17 var hvorvidt de opplevde det som nødvendig å erstatte standarden. De fleste var enige i at det fantes rasjonelle grunner for å erstatte standarden, men de hadde ulike oppfatninger av hvor nødvendig det var. Analytiker 3 viste forståelse for at det kunne være forvirrende for en ikke-profesjonell investor å få oversikt over gjeldsforpliktelsene til eksempelvis Norwegian, men fremhevet at det etter sitt syn ikke var nødvendig å erstatte standarden for å dekke behovet til institusjonelle og profesjonelle investorer. For å dekke behovene til ikke-profesjonelle investorer mente

respondenten av man i stedet kunne tilpasset IAS 17 slik at opplysningene som nå rapporteres under IFRS 16 ble vist i noter. Dette synspunktet ble også delt av Analytiker 1, som heller ikke mente at det var nødvendig å erstatte standarden. Respondenten trakk frem at informasjonen som nå gis under IFRS 16 er nyttig, men at den med fordel kunne vært presentert i noter under IAS 17 i stedet. Dette fordi at man som kvalifisert analytiker bør være i stand til å gjøre sine egne betraktninger rundt leieavtalene som ikke ligger på balansen. Analytiker 2 var også av den oppfatning av man ikke trengte å erstatte standarden, og begrunnet dette med at den fungerte veldig godt.

«Jeg syntes den fungerte bra, jeg. Leasing var noe man fant i noter og det var konsistent rapportert, slik at det var aldri noen mangel på informasjon eller problemer der. Så jeg var godt fornøyd med gammel standard.» (Analytiker 2)

Analytiker 5 var på sin side positivt til at standarden ble erstattet og mente at det ville vært en mindre god løsning å legge informasjonen i noter.

«Jeg er veldig for at ting skal være transparent. Nå er det sånn i denne jobben at det skal være nødvendig å lese noter nøye, men jeg er for at det ikke skulle vært sånn. At regnskapet blir mer likt mellom selskaper, det synes jeg er positivt. Det ville selvfølgelig hjulpet om vi var dekket av noter, men jeg er for at det er så transparent som mulig, altså at P&L og balansen er så sammenlignbar som mulig på tvers av selskaper.» (Analytiker 5)

At det var riktig å erstatte standarden var også Analytiker 4 enig i, og underbygde dette med at mange regnskaper ikke reflekterte selskapenes reelle kapitalstruktur.

«Balansen til mange selskaper var unaturlig lav, og den reflekterte ikke selskapets gearing. Balanseføring gir rett og slett et bedre bilde på den eksponeringen som selskapet sitter på... Jeg ville heller foretrukket at det var på balansen enn at man må finne opplysningene i notene.» (Analytiker 4)

Mens de fleste analytikerne var mer eller mindre klare i sitt syn, hadde Analytiker 6 en noe mindre entydig oppfatning. Respondenten fant informasjonen under IAS 17 tilstrekkelig til å foreta sine vurderinger, men påpekte likevel at det fantes fornuftige argumenter for å erstatte

standarden. I likhet med Analytiker 5 var også Analytiker 6 enig i at utvidede notekrav ville vært en mindre god tilnærming enn løsningen valgt under IFRS 16.

«Markedet vil forholde seg lettere til det som er rapportert enn det som ligger i noter. Slik at man er tryggere på at det blir vurdert likt av alle markedsaktørene når det er en del av de rapporterte tallene.» (Analytiker 6)

4.1.5 Oppsummering – generelle oppfatninger av IAS 17

Tilbakemeldingene fra analytikerne viser at de er kjent med kritikken mot IAS 17, men de har i ulik grad opplevd disse faktorene som utfordrende selv. Analytikerne er alle prinsipielt enig i at leieavtaler bør balanseføres, men det er bare to av analytikerne som forteller om utfordringer knyttet til manglende balanseføring. Når det gjelder det skjønsmessige skillet mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler og omfanget av noteopplysninger var de fleste analytikerne av den oppfatning at dette ikke hadde skapt utfordringer. Likevel påpekte flere at det i begge tilfeller var svakheter, og en av analytikerne pekte på at det manglet vesentlig informasjon i notene.

4.2 Analytikernes opplevelser av IFRS 16

Den største forskjellen fra IAS 17 til IFRS 16 er at alle leieavtaler nå behandles likt, noe som i de fleste tilfeller innebærer at avtalene blir innregnet på balansen. I presentasjonen ovenfor har vi sett at det er delte meninger omkring hvorvidt manglende balanseføring under IAS 17 har vært et problem. Alle de spurte analytikerne er enig i at leieavtaler prinsipielt bør balanseføres, men de er uenig i hvorvidt dette er nødvendig i praksis. I denne delen presenterer vi analytikernes opplevelser av IFRS 16, både med hensyn til de ulemper og de fordeler som har blitt belyst i intervjuene.

4.2.1 Resultateffekter

Et av temaene de fleste analytikerne var mest opptatt av var hvordan resultatet påvirkes av IFRS 16. Vi har sett at balanseføring av leieavtaler har betydning for hvordan leiekostnaden påvirker resultatet, og analytikerne hadde ulike syn på hvorvidt dette gir bedre informasjon enn tidligere.

4.2.1.1 EBITDA

Av analytikerne vi snakket med fremstod Analytiker 5 som mest positiv til hvordan leiekostnaden reflekteres i resultatet under IFRS 16. Dette ble begrunnet med at det i industri-sektoren er vanlig at noen selskaper eier maskiner, mens andre leier. Dermed ble det vanskelig å sammenligne eksempelvis EBITDA på tvers av selskaper under den gamle standarden, og respondenten valgte derfor typisk å fokusere på P/E, som i mindre grad ble påvirket av hvorvidt selskapet eide eller leide maskiner. Analytiker 5 mente derfor at resultatregnskapet under IFRS 16 gjør det enklere å sammenligne på tvers av selskaper.

Den samme utfordringen opplevde Analytiker 4 på sine selskaper i shipping-sektoren.

«Et selskap som leier skip og et selskap som eier samme antall skip vil kunne ha samme inntjening, men likevel vil selskapet som leier ha lavere EBITDA. Da blir det vanskeligere å sammenligne. Under IFRS 16 blir dette likt for begge selskaper, så da er det mye lettere å sammenligne». (Analytiker 4)

På spørsmål om standarden fungerer bedre i enkelte bransjer enn andre presiserte imidlertid Analytiker 5 at den trolig er mindre relevant for selskaper som ikke leier utstyr, men derimot leier lokaler. Dette fordi nesten ingen av de tilsvarende selskapene eier sine egne eiendommer og har vanlig gjeld på dem.

Denne nyansen ble også trukket frem av flere av de andre analytikerne. Blant annet mente Analytiker 1, som følger selskaper i varehandel, at det under IFRS 16 blir vanskeligere å benytte nøkkeltall basert på EBITDA til sammenligningsformål. Særlig trakk respondenten frem at nøkkeltallet EV/EBITDA har blitt mindre anvendbart. Dette ble begrunnet med at man under IFRS 16 tar ut leiekostnaden av EBITDA og legger på en gjeld som avhenger helt av hvor lange leiekontrakter selskapet har, og at endringen i EV/EBITDA dermed blir asymmetrisk. Respondenten fortalte at nøkkeltallet derfor ikke kan brukes for å sammenligne selskaper innen varehandel. Dette fordi at man typisk kan betale seg ut av leieavtaler knyttet til butikklokaler, og at det derfor ikke er så relevant om en leieavtale strekker seg over fem eller ti år. Videre trekker Analytiker 1 frem at sammenligning av selskaper i denne bransjen ikke var problematisk under den gamle standarden. I varehandel er det stort sett ikke et alternativ å eie butikklokalene selv, og dermed vil de fleste selskaper ha leiekostnader. Under IAS 17 ble disse ført som

operasjonelle kostnader, og respondenten opplevde det derfor ikke som problematisk å sammenligne selskaper basert på EBITDA.

På lik linje med Analytiker 1 mente også Analytiker 2 at EBITDA fungerte godt under den gamle standarden. Særlig gjelder dette for selskaper som leier lokaler, da kostnader knyttet til dette etter respondentens syn er av operasjonell karakter. Tidligere har EBITDA vært en grei tilnærming til operasjonell kontantstrøm, men når leiekostnaden nå fordeles mellom avskrivninger og finanskostnader er ikke dette lenger tilfelle. Det innebærer at man må lenger ned i resultatet for å få med leiekostnadene, og dette bidrar ifølge respondenten ikke til mer informasjon, men derimot til mer støy. De siste 10-15 årene har man i større grad sett til EBITDA for å vurdere driften, slik at man unngår de postene som ikke er relatert til drift. Blant annet trakk respondenten frem at nettoresultatet kan svinge kraftig grunnet endringer i rente- og valutahedger. Som oppsummering sa Analytiker 2 følgende:

«Jeg synes nøkkeltallene jevnt over har blitt dårligere. Som jeg sa innledningsvis er det greit at forpliktelsene havner på balansen, men at man på en måte uthuler hele EBITDA-begrepet og fjerner det fra operasjonell kontantstrøm, synes jeg er helt ellevilt.»
(Analytiker 2)

Analytiker 3, som dekker samme bransje som Analytiker 2, gav også uttrykk for at leiekostnader knyttet til lokaler er å anse som driftskostnader, ikke finansieringskostnader. Respondenten forklarte dette med at kostnadene er en naturlig del av businessen, og at det derfor er lite relevant å fordele kostnadene mellom avskrivninger og rentekostnader.

4.2.1.2 Periodisering av leiekostnaden – Frontloading

Når leiekostnaden flyttes ut fra EBITDA og fordeles mellom avskrivninger og rentekostnader påvirker dette periodiseringen av leiekostnadene. Vi ønsket å undersøke hvorvidt frontloading skaper utfordringer for analytikerne, og vi spurte derfor hvordan de forholder seg til dette. Analytiker 2, 4, 5 og 6 hadde ikke hatt problemer med frontloading, selv om bransjen ifølge Analytiker 5 fryktet at dette ville kunne skape utfordringer. Respondenten presiserte at graden av frontloading avhenger av om selskapet er i vekst eller ikke, men at man så langt ikke har sett at dette har noen effekt på resultatet. Analytiker 6 la vekt på at standarden ennå er relativt ny

og at frontloading derfor kan vise seg å bli en større utfordring etter hvert, men at man så langt ikke har opplevd dette. Respondenten begrunnet dette med at man som aksjeanalytiker ser på relativt korte tidsserier, typisk 12-24 måneder frem i tid, og at det trolig ville vært mer interessant å fokusere på frontloading dersom man hadde benyttet lengre tidsserier. Analytiker 2 hadde heller ikke opplevd utfordringer knyttet til frontloading, men presiserte at han ikke var enig i hvordan leiekostnaden periodiseres i resultatregnskapet under IFRS 16.

«Frontloading skaper vel egentlig ikke utfordringer. Jeg synes jo at det hadde vært en fordel å få en post i P&L, for å forenkle det og for å synliggjøre hva som er den underliggende kostnaden. Å splitte det opp på to elementer gir jo egentlig ingen merverdi... Betaler du 3000 kr kvadratmeteren er det jo det som burde dukke opp i P&L. Det er ikke så veldig spennende hvordan man hypotetisk har fordelt det i renter eller avdragsselement.» (Analytiker 2)

Måten leiekostnaden periodiseres i resultatregnskapet var heller ikke Analytiker 1 tilfreds med. I motsetning til analytikerne nevnt ovenfor opplevde respondenten frontloading som en stor utfordring, og begrunnet dette med at det gjør sammenligning av selskaper basert på nettoresultat vanskeligere.

«Hvis du har mange kontrakter som er tidlig i perioden får du en negativ effekt på nettoresultat av IFRS 16. Først spiser du av egenkapitalen, og så vinner du den tilbake på slutten av perioden. Når du sitter som aksjeanalytiker og skal prøve å sammenligne selskaper, og så får du sånne effekter, da blir man litt frustrert.» (Analytiker 1)

At nettoresultatet påvirkes av innføringen av IFRS 16 trekkes av Analytiker 1 frem som den mest negative effekten ved standarden. Respondenten hadde forståelse for at man ønsker å regne avskrivningen lineært etter IAS 16, men påpekte at det etter sitt syn hadde vært en mye bedre løsning om avskrivningsbeløpet tilsvarte amortiseringen av leieforpliktelsen. Da ville ikke IFRS 16 fått effekt på nettoresultatet, og endringen ville derfor ikke fått betydning for hvordan man bruker eksempelvis P/E for sammenligning av selskaper. Det ble videre trukket frem at selskapenes resultatmarginer under IFRS 16 vil avhenge av hvordan de har strukturert leieavtalene, og at det derfor vil være vanskelig å sammenligne selskaper basert på dette. Respondenten presiserte at enkelte selskaper vil befinne seg i steady-state, og at frontloading gjerne ikke vil være en utfordring i de tilfellene, men at man normalt kan forutsette at selskaper

er i vekst. På bakgrunn av dette mente Analytiker 1 at P&L har blitt dårligere ved at man får mindre innsikt og at sammenlignbarheten på tvers av selskaper har blitt svekket.

Analytiker 3 pekte også på at frontloading skaper utfordringer, og trakk spesielt frem at det blir vanskeligere å lage nøyaktige estimater. Dette ble begrunnet med at bunnlinjen vil avhenge av perioden man er i, og at effekten av frontloading er så vanskelig å beregne at man som analytiker bare må se bort fra hele effekten.

4.2.2 Ledelsens tilpasningsmuligheter

En del av kritikken mot IAS 17 var at selskapene kunne tilpasse leieavtalene for å unngå balanseføring. Noe av hensikten med IFRS 16 er å redusere mulighetene for å tilpasse seg, og vi ønsket derfor å undersøke hvorvidt det etter analytikernes syn fortsatt er muligheter for tilpasning for selskapene. Vi hadde på forhånd identifisert tre områder der standarden åpner for valg som kan påvirkes av skjønnsmessige vurderinger. Disse valgene er valg av diskonteringsrente, unntak for balanseføring av leieavtaler med kort varighet eller lav verdi og til slutt muligheten for å ikke skille ut eventuelle ikke-leiekomponenter fra leieavtalen.

Tilbakemeldingene fra analytikerne avdekket at det var få som hadde gjort seg opp spesielle tanker om disse mulighetene. På spørsmål om diskonteringsrente pekte Analytiker 1 på at ledelsen i noen tilfeller må benytte skjønn for å fastsette denne, og at dette kan svekke sammenlignbarheten på tvers av selskaper. Respondenten presiserte imidlertid at det trolig er vanskelig å fastsette diskonteringsrenten på noen annen måte enn at det må åpnes for noe bruk av skjønn.

Når det gjelder unntaket for balanseføring av leieavtaler med kort varighet eller lav verdi var samtlige analytikere enig i at man måtte sette grensen et sted, og at det er en fornuftig tilnærming slik det håndheves under IFRS 16.

Med hensyn til muligheten for å ikke skille ut ikke-leiekomponenter fra leieavtalen var det bare Analytiker 4 som hadde erfaringer knyttet til dette. Respondenten fortalte at alle selskapene han følger skiller ut eventuelle serviceelementer fra leieavtalene, og at det vil være problematisk

med tanke på sammenlignbarhet dersom noen velger å ikke gjøre det. I tillegg ble det poengtert at det for enkelte selskaper kan være ønskelig at kostnadene ikke treffer EBITDA, og at disse derfor kan tilpasse seg ved å ikke skille ut eventuelle serviceelementer. Respondenten presiserte at smarte investorer og analytikere ikke vil la seg lure av det, men at de mindre oppmerksomme ikke nødvendigvis vil legge merke til det. I likhet med Analytiker 4 pekte også Analytiker 1 på at valgmuligheten gjør det mulig å tilpasse regnskapet, men presiserte at dette ikke er en aktuell problemstilling innen varehandel.

«Hva man taktisk skal gjøre er veldig situasjonsspesifikt. Hvis du ønsker å booste EBITDA, så burde du jo kostnadsføre minst mulig, men hvis du ønsker å redusere gjeld burde du kostnadsføre mest mulig. Så det kommer an på hva du ønsker å oppnå.»
(Analytiker 1)

4.2.3 Historikk

Et tema vi ikke eksplisitt spurte om, men som samtlige analytikere trakk frem, var historikk. De fleste selskaper har valgt å innføre IFRS 16 uten å justere sammenligningstallene, og dette har ifølge analytikerne gjort det mer krevende å sammenligne, verdsette og lage estimater.

Analytiker 2 mente at IFRS 16 har ført til total kollaps i sammenligningsgrunnlaget, og at man derfor får et tidsskille i 2019. Dette har i mange tilfeller gjort det nødvendig å regne seg tilbake til den gamle regnskapsstandard, og respondenten trakk blant annet frem at en del kreditorer ser på gamle regnskapstall når de ser på covenants. Som følger av dette er analytikerne avhengig av å ha kjennskap til hvordan regnskapstallene ser ut både etter den gamle og den nye standarden, noe som skaper mye merarbeid. Videre ble det pekt på at noen analytikere beregner nøkkeltall basert på gammel standard, mens andre benytter den nye standarden. Dette skaper blant annet usikkerhet knyttet til hvilke vurderinger og forutsetninger som ligger bak konsensustall, altså tall som baserer seg på en kombinasjon av flere analytikers estimater.

At innføringen av IFRS 16 medfører usikkerhet knyttet til konsensustall ble også trukket frem av Analytiker 6. I tillegg pekte respondenten på at manglende historikk gjør det vanskeligere å vurdere priser og å lage estimater for fremtiden.

Analytiker 3 var enig med de andre analytikerne i at mangel på historikk er en utfordring, og respondenten løste dette ved å justere seg tilbake til gammel regnskapsstandard. Arbeidet med å justere historiske regnskapstall ble sett på som en altfor omfattende øvelse, og det var derfor mer hensiktsmessig å justere de nye regnskapstallene.

Både Analytiker 4 og Analytiker 5 så på manglende historikk som en utfordring, og de var begge inne på at de ideelt sett hadde foretrukket at selskapene inkluderte sammenligningstall beregnet etter den nye standarden.

«I en perfekt verden skulle man kanskje tvunget selskapene til å historisk justere det slik at man kunne brukt historiske tall. Det er veldig vanskelig å sammenligne og se på historisk utvikling. Så det er en ganske stor utfordring.» (Analytiker 4)

Analytiker 5 presiserte imidlertid at en slik omarbeiding trolig ville krevd mye ressurser fra selskapene, og viste forståelse for at dette ikke har blitt gjort i praksis.

I likhet med de øvrige analytikerne mente også Analytiker 1 at manglende historikk skapte utfordringer, men respondenten gikk ikke mer i dybden på temaet.

Selv om samtlige analytikere trakk frem manglende historikk som en utfordring, var de også klare på at dette er et forbigående problem. Etterhvert som fremtidige regnskaper avlegges etter IFRS 16 vil behovet for å omarbeide regnskapstall reduseres. Følgende utsagn illustrerer analytikernes synspunkt godt:

«Jo mer historikk man får på IFRS 16 jo bedre. Så jeg ville sagt at utfordringene blir mindre og mindre over tid.» (Analytiker 4)

4.2.4 Sammenlignbarhet på tvers av regnskapsregimer

I tillegg til at det under IFRS 16 blir vanskeligere å sammenligne selskaper historisk, trakk flere av analytikerne frem at det også blir vanskeligere å gjøre sammenligninger på tvers av selskaper som rapporterer under ulike regnskapsregimer.

Vi innledet et av spørsmålene våre til Analytiker 2 med at IASB blant annet har som formål med IFRS 16 å gjøre det enklere å sammenligne selskaper, men før vi rakk å spørre om respondenten opplevde at dette var tilfelle ble vi avbrutt.

«Der har de totalt feilet. Det kan du sette to streker under.» (Analytiker 2)

Dette utdypet analytikeren med at en del selskaper rapporterer etter US GAAP, og at gapet derfor har blitt mye større når man forsøker å sammenligne selskaper som rapporterer etter IFRS med disse selskapene.

På det samme spørsmålet gav Analytiker 3 et lignende svar:

«Nei, jeg synes nesten motsatt, for å være helt ærlig. Det har i hvert fall ikke blitt enklere i hodet mitt. Jeg har dekning på noen amerikanske selskaper hvor det ikke er krav til balanseføring, så sånn sett blir det litt vanskeligere egentlig.» (Analytiker 3)

Analytiker 1 gav også uttrykk for den samme utfordringen, og pekte spesielt på sammenligning mellom listede og ikke-listede selskaper. Da man ikke nødvendigvis har informasjon til å gjøre de samme justeringene for ikke-listede selskaper blir det ifølge respondenten vanskeligere å beregne sammenlignbare regnskapstall for disse selskapene.

De øvrige analytikerne gikk ikke inn på sammenlignbarhet på tvers av regnskapsregimer i sine svar.

4.2.5 Overordnet syn på IFRS 16

Avslutningsvis stilte vi analytikerne noen spørsmål av mer oppsummerende karakter for å få et bedre bilde av deres overordnede oppfatning av den nye standarden. Vi mener viktigheten av å få frem hver enkelt analytikers synspunkter rundt temaet er så sentral at vi velger å presentere respondentenes svar hver for seg.

Analytiker 1 trakk i sitt svar frem at sammenlignbarheten mellom selskaper innen varehandel har blitt dårligere under IFRS 16, og at IAS 17 derfor var en bedre standard. Dette ble begrunnet med at verdien av et selskap innen varehandel typisk er lite knyttet til leiekontraktene man har, og at det er mer riktig å se på dette som en driftskostnad. Respondenten tilføyde imidlertid at

IAS 17 ikke fungerte like godt i andre bransjer, og at behovet for endring var mer reelt der enn i varehandel.

«I min bransje fungerte skillet mellom finansiell og operasjonell leie. Det fungerte ikke i shipping. Det fungerte ikke i fly. I kapitaltunge bransjer der man prøvde å gjemme unna gjeld, gjemme unna risiko. Der fungerte ikke IAS 17, og man trengte en ny variant. Det er derfor det er vanskelig for meg å konkludere med at det er en dårligere standard. Den er dårligere i varehandel, men hadde du spurt meg om den er bedre eller dårligere generelt, da vet jeg ikke.»

På spørsmål om hvilket inntrykk Analytiker 1 har av den generelle oppfatningen blant andre analytikere svarte respondenten at standarden generelt blir sett på som en plage blant aksjeanalytikere. Blant kredittanalytikere, som etter respondentens syn er mer opptatt av om det er tilstrekkelig egenkapital til å dekke gjelden, er oppfatningen derimot at man er mer positiv. Ifølge respondenten har standarden skapt så mye forvirring at noen bare ikke forholder seg til den, og han hadde derfor foretrukket at man heller hadde gjennomført en tilnærming som gav mye av den samme informasjonen uten at regnskapstallene ble påvirket i like stor grad.

Analytiker 2 trakk på sin side frem lite positivt med den nye standarden. Han presiserte at det er fint at det kunstige skillet mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler er fjernet, men at han jevnt over ikke er fornøyd.

«Jeg synes det er helt koko jeg. Operasjonell kontantstrøm og EBITDA burde være relativt sammenlignbare tall. Det har blitt mindre sammenlignbart nå. Du har mer støy i regnskapene og mindre informasjonsverdi.»

På spørsmål om analytikeren ser for seg at utfordringene vil være av like stor karakter også i fremtiden, svarte han at det vil gå seg til, men at det er en dårlig unnskyldning for å gjøre noe som ikke gir mer informasjonsverdi i regnskapet.

«At man klarer å omgå det går fint, men hensikten med regnskapet skal jo være å få frem informasjon om driften på en ordentlig måte, ikke at man skal klare å regne seg tilbake til det.»

Når det gjelder respondentens inntrykk av den generelle oppfatningen blant andre analytikere svarte han at han ikke hadde møtt noen som synes de har fått en enklere eller bedre hverdag

med den nye regnskapsstandarden. Avslutningsvis la Analytiker 2 til at han ikke føler at brukernes behov vektlegges tilstrekkelig ved utarbeidelse av nye IFRSer, inkludert IFRS 16.

«Nå vet jeg ikke hvordan IFRS utarbeides, men det virker som det er drevet veldig av revisorer og et ønske om å gjøre det mer teoretisk korrekt. Det virker ikke som at de har spurt brukerne i samme grad.»

Analytiker 3 mente at intensjonen med IFRS 16 var god, men at gjennomføringen var dårlig. Han opplevde det som mye arbeid og styr uten at man får så veldig mye ut av det, men uten å ta stilling til om den ene er bedre eller dårligere enn den andre.

«Det er litt sånn at implementeringsperioden har vært vond og problematisk. Om kanskje ett eller to år frem i tid, så tenker man ikke på de gamle tallene engang, og man bare lar det fare. Det er det jeg tipper kommer til å skje egentlig.»

Blant de andre analytikerne respondenten kjenner i bransjen er hans oppfatning at de opplever den nye standarden som forvirrende, uten at man får noe igjen for det.

Analytiker 4 mente at IFRS 16 er en bedre standard enn IAS 17, og begrunnet dette med at det nå er lettere å sammenligne selskaper som har forskjellig strategi på om de velger å eie et skip eller om de leier det. Respondenten la til at mangel på historiske sammenligningstall er noe stressende, men at han alt i alt er positiv.

På spørsmål om hvilket inntrykk analytikeren har av den generelle oppfatningen blant andre analytikere trakk han frem at det er forskjell på kapitaltunge selskaper innen shipping, fly og øvrig transport og selskaper innen andre bransjer. Han presiserer at han ikke har full oversikt over hvordan analytikere i andre bransjer forholder seg til det, men at han ikke tror at det har hatt så mye å si på generell basis.

Analytiker 5 opplevde IFRS 16 som en bedre standard enn IAS 17, og trakk frem at sammenlignbarheten på tvers av selskaper har blitt bedre. Blant andre analytikere var hans oppfatning at de fleste synes det er en forbedring, men at mange er irriterte grunnet mangelen på historiske sammenligningstall. Avslutningsvis trakk han også frem at noen er motstandere av endring generelt.

Analytiker 6 var positiv til IFRS 16 og mente at dette er en bedre standard enn IAS 17. Videre var han av den oppfatning at flere av de praktiske utfordringene knyttet til standarden vil avta over tid ved at man får mer historikk og blir bedre kjent med detaljer i standarden. I tillegg la respondenten vekt på at man som analytiker prosesserer mye informasjon fra flere kilder, og at man derfor må legge seg på et visst presisjonsnivå. Da kan det være at usikkerheten knyttet til andre faktorer er av større betydning enn usikkerheten knyttet til detaljer i regnskapsbehandlingen av leieavtaler. Han var likevel oppmerksom på at standarden er relativt ny, og at det derfor kan finnes utfordringer som han så langt ikke har identifisert.

På spørsmål om hvilket inntrykk Analytiker 6 har av andre analytikers generelle oppfatning svarte han at han tror de fleste synes IFRS 16 gir et bedre bilde, men at de også synes det er litt merarbeid i forbindelse med implementeringen.

«Jeg vil bli overrasket hvis folk er veldig uenig med meg i at det gir et litt mer korrekt bilde av balansen. Så vil jeg tro at en del av de samme ville sagt at det er nyttig tilleggsinformasjon som gir et bedre bilde, men at det er litt praktiske utfordringer på kort sikt. Jeg tror de fleste synes det er mye styr å fikse modeller, gjøre tilpasninger og foreta disse praktiske vurderingene, men rent fundamentalt tror jeg de fleste synes det gir et bedre bilde. Det er min oppfatning.»

4.2.6 Oppsummering – generelle oppfatninger av IFRS 16

Tilbakemeldingene fra analytikerne viser at det er delte oppfatninger av IFRS 16. Mens alle analytikerne i stor grad synes det er greit at leieavtaler balanseføres, er det uenighet knyttet til behandlingen av leieavtaler i resultatet. Noen av analytikerne opplever at det nå er enklere å sammenligne selskaper ved bruk av EBITDA, mens andre derimot finner dette vanskeligere. Videre peker enkelte på at frontloading gjør det vanskeligere å sammenligne, samt å estimere fremtidige resultater. Et annet tema analytikerne var opptatt av er historikk, og analytikerne er i stor grad enige om at mangel på sammenligningstall under IFRS 16 gjør det vanskeligere å sammenligne, verdsette og lage estimater.

5 Diskusjon

I dette kapitlet tar vi med oss et utvalg av analytikernes opplevelser av de to regnskapsstandardene og ser disse i sammenheng med de formål og vurderinger IASB har lagt til grunn for å erstatte IAS 17 med IFRS 16. Diskusjonen er delt inn i fem deler, hovedsakelig basert på de temaene analytikerne var mest opptatt av i intervjuene. Vi avrunder kapitlet med en diskusjon av kunnskapsnivå, da vi mener dette er viktig for å forstå enkelte av IASB sine vurderinger.

5.1 Balanseføring

For å svare på kritikken mot IAS 17 besluttet IASB å kreve balanseføring av tilnærmet alle leieavtaler. Formålene med dette var blant annet å gi et mer rettviseende bilde av leietakers eiendeler og forpliktelser og dermed gjøre det enklere å sammenligne selskaper som leier og selskaper som eier, samt å fjerne behovet for at brukerne må innregne leieavtalene på balansen selv. I det følgende ser vi disse formålene i sammenheng med synspunktene analytikerne gav uttrykk for i intervjuene.

Tilbakemeldingene IASB mottok i forbindelse med høringsutkastene viste at mange brukere er av den oppfatning at leieavtaler gir opphav til rettigheter og forpliktelser som skal innregnes på leietakers balanse, og at dette vil gi et mer rettviseende bilde av leietakers balanse. IASB la derfor dette til grunn som et av argumentene for å kreve innregning av leieavtaler på balansen. Funnene vi har gjort i intervjuene med analytikerne samsvarer i stor grad med dette. De er alle prinsipielt enig i at leieavtaler bør reflekteres på leietakers balanse, men de har ulike oppfatninger av hvor nødvendig det faktisk er. Analytikerne som var mest positive til at leieavtalene blir balanseført under IFRS 16 var de to analytikerne innenfor shipping og industri. I disse bransjene opplevde analytikerne at noen selskaper valgte å leie eiendeler, mens andre valgte å finansiere eiendelene ved opptak av lån. De var derfor av den oppfatning at balanseføring av leieavtaler gir et mer rettviseende bilde av selskapenes eiendeler og forpliktelser, og at løsningen under IFRS 16 dermed bidrar til økt sammenlignbarhet mellom disse selskapene.

Blant de tre analytikerne innen oljeservice var synet mer delt. Dette er i likhet med shipping og industri en kapitaltung bransje der man kan forvente at noen selskaper leier eiendelene, mens

andre finansierer de ved opptak av lån. Det er derfor interessant at synet til analytikerne innen denne bransjen ikke nødvendigvis samsvarer med synet til analytikerne innen shipping og industri. Selv om en av de tre analytikerne innen oljeservice var enig i deres betraktninger, opplevde de to andre det som mindre nødvendig at selskapene innregner alle leieavtaler på balansen. Dette ble begrunnet dels med at balanseføring av enkelte leieavtaler, som eksempelvis leie av eiendom, ikke gir betydelig merverdi, og dels med at det er uproblematisk å gjøre beregningene selv for øvrige leieavtaler.

At balanseføring ikke alltid gir merverdi gav også varehandelanalytikeren uttrykk for. Dette er en mindre kapitaltung bransje, der leie av eiendom utgjør en stor del av selskapenes kapital. Da det ifølge analytikeren er uvanlig at selskapene i denne bransjen eier lokalene sine selv, vil det derfor være få tilfeller der de samme eiendelene blir leid av noen selskaper og eid av andre. Følgelig vil balanseføring i liten grad styrke sammenlignbarheten, og i lys av at risikoen knyttet til leie av eiendom i tillegg hevdes å være liten, virker argumentene til IASB å være mindre aktuelle for selskaper som har denne typen leieavtaler.

Basert på diskusjonen ovenfor er vårt inntrykk at analytikerne er enig i IASB sine argumenter om at balanseføring gir et mer rettvise bilde av selskapenes balanse i de tilfellene der det å leie og eie er reelle alternativer. For andre tilfeller, hovedsakelig ved leie av eiendom, finner derimot analytikerne det unødvendig at leieavtalene reflekteres på selskapenes balanser. Noen av analytikerne hevdet derfor at det ville vært en bedre løsning å gi informasjon om leieavtalene i noter i stedet for på balansen slik at brukerne selv kan vurdere hvordan leieavtalene skal tas hensyn til. Dette har IASB vurdert til å være en mindre god løsning, da de ulike brukerne i varierende grad tar hensyn til noteinformasjon i sine vurderinger. For å sikre at regnskapsinformasjonen i større grad blir behandlet likt blant alle markedsaktørene fant IASB det derfor mer hensiktsmessig å kreve balanseføring. Dette synspunktet var også tre av analytikerne enig i.

Foruten at balanseføring etter IASB sitt syn gir et mer rettvise bilde av leietakers eiendeler og forpliktelser, var som nevnt et av de uttalte formålene med å kreve balanseføring at brukerne skal slippe å beregne balansestørrelsene selv. Både industrianalytikeren og to av analytikerne innen oljeservice fortalte at de pleide å gjøre dette for enkelte leieavtaler. IASB hevder

imidlertid at slike justeringer ofte er basert på ulike teknikker som kan gi varierende og upresise estimater, og at majoriteten av brukerne ikke besitter nødvendige kunnskaper og ressurser for å gjøre disse beregningene. Tre av analytikerne var i stor grad enig i disse betraktningene, der to av dem pekte på at beregningene vil bli mer presise av at selskapene gjør disse selv, mens den tredje mente at det vil gi nyttig informasjon som han i dag finner for tidkrevende å beregne i forhold til verdien det gir. De tre øvrige analytikerne uttalte seg ikke direkte om IASB sine argumenter, og vi har derfor ikke grunnlag for å kommentere deres oppfatning av disse.

5.2 Resultateffekter

Løsningen IASB har valgt under IFRS 16 er at alle leieavtaler behandles likt i resultatet. Dette innebærer at leiekostnadene regnskapsføres fordelt over et renteelement og et avskrivningselement. Høringsinnspillene IASB mottok indikerte at de fleste investorer og analytikere mener at leieavtaler gir opphav til rettigheter og gjeldslignende forpliktelser, og etter IASB sitt syn vil derfor en modell som skiller mellom renter og avskrivninger være til nytte for flest brukere av regnskapet. Denne løsningen var analytikerne innen shipping og industri positive til. Som nevnt er det i disse bransjene vanlig at noen leier eiendeler, mens andre finansierer de med lån, og de mente derfor at det vil gi mer sammenlignbar informasjon å skille mellom renter og avskrivninger i resultatet. På bakgrunn av dette var de av den oppfatning at løsningen under IFRS 16 er bedre enn løsningen under IAS 17.

Av de fire øvrige analytikerne var tre av dem mer eller mindre uenig i IASB sin tilnærming, mens den fjerde ikke uttalte seg om temaet. De tre analytikerne begrunnet alle sin misnøye med at kostnader knyttet til leie av eiendom etter deres oppfatning er å regne som driftskostnader, ikke finansieringskostnader. I motsetning til analytikerne innen shipping og industri var de derfor ikke enig med IASB i at det bedrer informasjonsverdien å skille mellom renter og avskrivninger. De skulle på sin side helst sett at leiekostnaden ble presentert samlet som en lineær driftskostnad, da dette etter deres syn ville gitt bedre sammenligningsgrunnlag enn en løsning der det kostnadsførte beløpet avhenger av leieavtalens karakteristikk. Disse synspunktene samsvarer i stor grad med tilbakemeldingene IASB mottok i forbindelse med det reviderte høringsutkastet i 2013, der det som tidligere presentert ble foreslått at leieavtaler knyttet til eiendom skulle kostnadsføres lineært som en samlet driftskostnad. Høringsinnspillene viste at bransjer der leie av eiendom utgjør en vesentlig del av virksomheten

var blant de mest positive til en slik løsning, og de var i likhet med analytikerne vi har snakket med opptatt av at disse leiekostnadene er å regne som operasjonelle.

IASB viste langt på vei forståelse for disse synspunktene, og de var selv av den oppfatning at en lineær kostnadsprofil ville være hensiktsmessig for leieavtaler knyttet til eiendom. Som vi har sett ble det likevel besluttet å ikke tillate denne løsningen i den endelige standarden. Et av formålene med den nye standarden var å redusere selskapenes muligheter til å tilpasse leieavtalene for å oppnå en gitt regnskapsbehandling, og IASB kom derfor til den konklusjonen at det var viktigere å unngå tilpasning enn at regnskapsmodellen var fullt ut tilpasset de ulike brukerne. Dette poenget ble også trukket frem av to av analytikerne vi snakket med. Selv om de ideelt sett ønsket et skille var de mer eller mindre enig med IASB i at det kunne bli vanskelig å hindre selskaper i å tilpasse seg, og de hadde derfor forståelse for at det ikke ble valgt en todelte modell.

Samtidig som IASB valgte bort den todelte modellen besluttet de at leiekostnader skulle fordeles mellom avskrivninger og renter i stedet for å kostnadsføres som en samlet lineær kostnad. Selv om flere av analytikerne vi har snakket med er uenige, viste høringsinnspillene til IASB at de fleste investorer og analytikere mener at leieavtaler gir opphav til eiendeler og gjeldslignende forpliktelser, og IASB kom derfor til at dette var den løsningen som ville gi nyttig informasjon til flest brukere. Som presentert i del 2.2.1 er det et uttalt mål i det konseptuelle rammeverket at standardene skal oppfylle informasjonsbehovet til flest mulig brukere, og IASB er altså av den oppfatning at dette best oppnås ved å skille mellom avskrivninger og renter.

Der IASB valgte bort en tosidig modell gikk FASB inn for å skille mellom leieavtaler som tidligere var på balansen og leieavtaler som ikke var det. Dette innebærer at kostnadsføringen av leieavtaler som tidligere ikke var på balansen under US GAAP er ulik behandlingen av tilsvarende leieavtaler under IFRS. To av analytikerne vi snakket med var kritisk til at behandlingen under de to regnskapspråkene ikke er samstemt, og de mente på bakgrunn av dette at sammenlignbarheten mellom selskaper er dårligere under IFRS 16 sammenlignet med under IAS 17. Dette er en utfordring IASB tok i betraktning når de besluttet å gå bort fra den tosidige modellen, men de var likevel av den oppfatning at modellen som er valgt er den

modellen som i størst grad vil oppfylle målsetningen om å gi mest nyttig informasjon til flest mulig brukere.

5.3 Historikk

Mangel på historiske sammenligningstall var et tema samtlige av analytikerne vi snakket med var opptatt av. Dette fremstod som en av de største frustrasjonsfaktorene ved den nye standarden, og det ble av flere pekt på at mangelen skapte betydelig merarbeid i forbindelse med analyser. IASB var klar over at det ville vært en fordel for brukerne om det ble stilt krav til omarbeiding av sammenligningstall, men da dette ble sett på som for kostnadskrevenende for selskapene valgte de å ikke stille krav om det. Det ble likevel åpnet for at selskapene selv kunne velge å implementere standarden ved bruk av full retrospektiv metode, og dermed også omarbeide sammenligningstallene. Imidlertid ble det i en undersøkelse EY gjennomførte blant 33 store selskaper på Oslo Børs avdekket at ingen av dem benyttet full retrospektiv metode ved implementering av IFRS 16 (Kvifte & Puri, 2019). Dette viser at selskapene selv finner kostnadene for høye i forhold til nytten informasjonen gir.

At selskapene ikke har valgt å omarbeide sammenligningstallene basert på en kost-nyttevurdering viste også noen av analytikerne vi har snakket med forståelse for. Dette samsvarer med brukernes tilbakemeldinger på IASB sine høringsutkast, der flere av innspillene gav uttrykk for at kostnadene trolig ikke ville blitt rettferdiggjort. Videre var analytikerne vi snakket med tydelige på at problemet er forbigående, og at man innen 1-2 år i stor grad vil ha den informasjonen man trenger uten å selv måtte omarbeide regnskapstallene. I implementeringsperioden er det likevel ikke tvil om at analytikerne vi har snakket med finner sammenlignbarheten over tid svekket.

5.4 Leieavtale versus serviceavtale

Med hensyn til sammenlignbarheten under IFRS 16 er det også interessant å se på valgmuligheten knyttet til leieavtaler som inneholder ikke-leiekomponenter. IASB har her åpnet for at selskapene kan regnskapsføre slike leieavtaler samlet for å redusere kostnader og kompleksitet, men de forventer at selskapene likevel vil skille ut vesentlige ikke-leiekomponenter og at sammenlignbarheten derfor ikke vil svekkes. Dette begrunner de med at det ikke er i selskapenes interesse å balanseføre serviceavtaler dersom det medfører en signifikant økning i leietakers balanseførte forpliktelser. To av analytikerne vi snakket med var

imidlertid ikke helt enig i denne betraktningen. Etter deres syn vil leietakers interesse være situasjonsavhengig, da hensynet til høy EBITDA noen ganger kan veie tyngre enn hensynet til de balanseførte forpliktelsene. De hevdet derfor at valgmuligheten gjør det mulig å tilpasse regnskapet, eksempelvis ved at selskaper som ønsker høyest mulig EBITDA kan velge balanseføring for å få lavest mulig operasjonelle kostnader. Etter deres syn er dette derfor en løsning som potensielt kan bidra til svekket sammenlignbarhet under IFRS 16.

5.5 Kunnskapsnivå

Flere av analytikerne vi har snakket med trekker frem skillet mellom profesjonelle og ikke-profesjonelle brukere av regnskapet, og vi har sett at IASB i flere av sine vurderinger har begrunnet valgene de har tatt med at ikke alle brukere besitter like stor kunnskap om regnskapet. Som nevnt i del 2.2.1 om det konseptuelle rammeverket skal regnskapet søke å dekke behovet til kreditorer og investorer. Kunnskapsnivået innad i disse gruppene vil variere, og evnen til å bearbeide og benytte regnskapsinformasjon vil derfor være ulik blant de forskjellige brukerne. I forbindelse med kvalitetskravet om forståelighet uttaler imidlertid IASB at primærbrukerne forventes å inneha et visst kunnskapsnivå og at det i tillegg vil kunne være nødvendig å forhøre seg med en rådgiver fra tid til annen. I så måte kan det argumenteres for at hensynet til de mer kunnskapsrike brukerne bør vektlegges. På den annen side har IASB i sin argumentasjon vektlagt at mange investorer er avhengig av at regnskapet gir tydelig informasjon uten at det kreves bearbeiding, noe som indikerer at det forventede kunnskapsnivået hos brukerne er noe lavere enn kunnskapsnivået til en aksjeanalytiker. Som følger av dette må IASB ta hensyn til at brukerne har ulike behov, og regnskapet vil derfor ikke være fullt ut tilpasset den enkelte bruker.

At regnskapet i ulik grad lykkes i å oppfylle behovene til brukerne viser også våre funn. Noen av analytikerne er jevnt over fornøyd med de valgene IASB har tatt, og de begrunner det både av hensyn til egne behov og behovene til brukere med et lavere kunnskapsnivå. Blant de øvrige analytikerne virker derimot behovet for endringene IASB har gjort å være langt mindre. Likevel viser flere av dem forståelse for at noen av løsningene er nyttige for andre brukere av regnskapet, især de som ikke er profesjonelle. At ulike brukere har ulike behov må derfor tas i betraktning når man ser på IASB sine valg og vurderinger opp mot de profesjonelle analytikernes meninger.

6 Konklusjon

I dette avsluttende kapittelet vil vi innlede med en kort repetisjon av masteravhandlingens formål og forskningsspørsmål, før vi deretter konkluderer basert dataene vi har samlet inn og den tilhørende drøftelsen av disse. Kapittelet avsluttes med en kort presentasjon av forslag til videre forskning.

6.1 Konklusjon

Formålet med denne masteravhandlingen var å undersøke hvordan aksjeanalytikere på Oslo Børs opplever at IFRS 16 erstatter IAS 17 som gjeldende regnskapsstandard for regnskapsføring av leieavtaler under IFRS-språket. I første omgang ønsket vi å se nærmere på kritikken mot den gamle regnskapsstandard, IAS 17, og på hvordan analytikerne stiller seg til denne, for deretter å se på hvordan analytikerne opplever den gamle regnskapsstandard, IFRS 16. På bakgrunn av dette utledet vi følgende to forskningsspørsmål:

1. *Var det etter analytikernes syn behov for å erstatte IAS 17?*
2. *Hvordan opplever analytikerne de løsningene som er valgt under IFRS 16?*

Vi har i oppgaven sett at IAS 17 blant annet har blitt kritisert for at skillet mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler er skjønnsmessig og kan medføre tilpasning av leieavtaler, at noteopplysningene ikke gir tilstrekkelig informasjon og at leieavtaler som oppfyller definisjonen av en eiendel og en forpliktelse ikke blir balanseført. Analytikerne vi har snakket med var kjent med kritikken, men det var likevel bare to av dem som mente at det var nødvendig å erstatte standarden. De begrunnet i hovedsak dette med at flere av selskapenes operasjonelle leieavtaler etter deres syn burde vært innregnet på balansen, og at det både var ressurskrevende og upresist å justere balansesummene for disse selv. Når det gjelder skillet mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler og omfanget av noteopplysninger var de fleste analytikerne av den oppfatning at dette ikke hadde skapt utfordringer, selv om noen presiserte at det fantes enkelte svakheter. Samlet sett bekrefter derfor våre funn bare deler av kritikken mot IAS 17. Basert på tilbakemeldingene vi har fått kan vi imidlertid slå fast at det blant analytikerne er ulike syn på hvor nødvendig det var å erstatte standarden, der noen mener at IAS 17 fungerer godt, mens andre ønsker endringer velkommen.

I oppgaven har vi lagt hovedfokuset på det andre forskningsspørsmålet, og måten vi har besvart dette på er todelt. I første omgang presenterte vi analytikernes opplevelser av IFRS 16 uten ytterligere diskusjon rundt disse, før vi i siste del av oppgaven så opplevelsene i sammenheng med de formål og vurderinger IASB har lagt til grunn for å erstatte IAS 17 med IFRS 16. I denne delen har vi også komplementert med analytikernes opplevelser av IAS 17 der det har vært hensiktsmessig.

Vi har sett at en av de største endringene fra IAS 17 til IFRS 16 er at tilnærmet alle leieavtaler nå skal balanseføres. Våre funn viser at analytikerne jevnt over synes at dette er en grei løsning, men at noen analytikere er mer positive enn andre. De mest positive analytikerne er blant de som følger bransjer der det er vanlig at eiendeler hos noen selskaper finansieres med leieavtaler, mens de hos andre finansieres ved opptak av lån. Dette er ikke uventet, da balanseføring av leieavtaler gir en mer samstemt behandling av eiendeler som er leid og eiendeler som er lånefinansiert, og på denne måten forenkler sammenligning. De analytikerne som på sin side mener at balanseføring er mindre nødvendig begrunner i hovedsak dette med at balanseføring av enkelte leieavtaler, som eksempelvis eiendom, gir liten merverdi. Dette både fordi det er få selskaper som lånefinansierer eiendom og fordi risikoen knyttet til disse leieavtalene anses for å være lav.

Mens analytikerne er enige om at det er greit å balanseføre leieavtaler, er de derimot ikke enig med hverandre om hvordan leieavtaler behandles i resultatet. Vi har sett at leieavtaler tidligere klassifisert som operasjonelle nå behandles likt med finansielle leieavtaler, altså at leiekostnadene fordeles mellom et avskrivningselement og et renteelement i stedet for å kostnadsføres som en samlet lineær driftskostnad. IASB har valgt denne løsningen av hensyn til de som mener at leieavtaler gir opphav til eiendeler og gjeldslignende forpliktelser, og våre funn viser at det er de samme analytikerne som ønsket balanseføring som er positive til denne løsningen. Analytikerne som vektla leie av eiendom i sine svar er derimot i stor grad uenig, og fremhever at løsningen skaper støy og vanskeliggjør sammenligning både blant IFRS-rapporterende selskaper og mellom disse selskapene og selskaper som rapporterer etter US GAAP.

Foruten resultateffektene IFRS 16 medfører var det særlig et tema som opptok analytikerne, og det var mangel på historiske sammenligningstall. Ved å tillate selskapene å ikke omarbeide fjorårets regnskapstall har regnskapsprodusentene fått reduserte implementeringskostnader, mens analytikerne på sin side hevder å ha fått betydelig merarbeid i forbindelse med analyser. Noen av analytikerne viste forståelse for IASB sin prioritering, og flere av dem påpekte at dette er en forbigående utfordring. Likevel er det ikke tvil om at mangelen på historiske sammenligningstall har bidratt til at enkelte analytikere er mer negativt innstilt til IFRS 16 enn de ellers ville vært.

Disse tre temaene, balanseføring, resultateffekter og historikk, var de som i størst grad opptok analytikerne. I tillegg ble det av enkelte nevnt at IFRS 16 på noen områder åpner for tilpasningsmuligheter, for eksempel i forbindelse med ikke-leiekomponenter og diskonteringsrente, men dette ble likevel ikke fremhevet som store utfordringer. Avslutningsvis bemerker vi at formålet med denne oppgaven har vært å få frem aksjeanalytikerens syn på de to regnskapsstandardene, og de fleste av deres tilbakemeldinger er derfor gitt med utgangspunkt i at de besitter et høyere kunnskapsnivå enn en del andre brukere. Dersom analytikerne skulle uttalt seg på vegner av brukere generelt er det derfor sannsynlig at man ville kommet til andre konklusjoner enn det vi har gjort i denne avhandlingen.

6.2 Forslag til videre forskning

Etterhvert som vi har arbeidet med oppgaven har vi blitt oppmerksomme på flere vinklinger som ville vært interessant å se nærmere på. Som presentert i del 3.4.2 har vi valgt en kvalitativ tilnærming som innebærer at funnene i undersøkelsen vanskelig kan generaliseres fra utvalg til populasjon. Bakgrunnen for at vi valgte en kvalitativ tilnærming var at vi ønsket å åpne for andre tilbakemeldinger enn de vi på forhånd klarte å se for oss, noe som ville vært vanskelig å gjennomføre med en kvantitativ tilnærming. Basert på undersøkelsen vi nå har gjennomført mener vi derimot at det er grunnlag for å kunne gjennomføre en kvantitativ undersøkelse for å se om funnene også er dekkende for andre analytikerens opplevelser. Videre kan en slik undersøkelse utvides til også å omfatte andre brukere av regnskapet, som eksempelvis kredittanalytikere.

Dersom en lignende undersøkelse som vår skal gjennomføres, enten det er ved bruk av en kvalitativ tilnærming eller en kvantitativ tilnærming, foreslår vi at denne ikke gjennomføres før det har gått noe tid. På denne måten risikerer man i mindre grad at synet til respondentene farges av eventuell motstand mot endring eller at de ikke er godt nok kjent med standarden. I tillegg åpner man for at respondentene kan bidra med erfaringer de har gjort seg etter å ha arbeidet med standarden over tid.

I et av intervjuene ble vi gjort oppmerksomme på en annen vinkling som kunne vært interessant å se nærmere på, nemlig å undersøke om IFRS 16 har effekt på prisingen av selskapene. Selv om regnskapstallene endres er den økonomiske realiteten i selskapene den samme som under IAS 17. Likevel er det ikke utenkelig at prisingen påvirkes, for eksempel dersom den nye standarden gir investorene bedre eller dårligere informasjon enn den gamle. Vi tror derfor at dette vil være svært interessant å se nærmere på så snart standarden har satt seg og det har gått lang nok tid til at man korrigerer for andre faktorer som spiller inn i prisingen av et selskap.

Bibliografi

- Beattie, V., Goodacre, A., & Thomson, S. J. (2006). International lease-accounting reform and economic consequences: The views of U.K. users and preparers. *The International Journal of Accounting*, ss. 75-103.
- Bennett, B. K., & Bradbury, M. E. (2003). Capitalizing Non-cancelable Operating Leases. *Journal of International Financial Management and Accounting*, ss. 101-114.
- Camfferman, K., & Zeff, S. A. (2007). *Financial Reporting and Global Capital Markets: A History of the International Accounting Standards Committee, 1973-2000*. Oxford University Press USA - OSO.
- CF. (2018). *Conceptual Framework for Financial Reporting*. Hentet fra <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=21922&sidebarOption=UnaccompaniedConceptual>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Elliott, B., & Elliott, J. (2015). *Financial Accounting and Reporting*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Fabozzi, F. J., Drake, P. P., & Polimeni, R. S. (2008). *The Complete CFO Handbook: From Accounting to Accountability*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- IASB. (2007, Juni). *Agenda Proposal - Leasing (Agenda Paper 9A)*. Hentet fra https://www.ifrs.org/-/media/project/leases/project-proposal/obnotes_lp0607ob09a.pdf
- IASB. (2009, Mars). *Discussion Paper: Leases Preliminary Views*. Hentet fra <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/leases/discussion-paper/published-documents/dp-leases-preliminary-views-march-2009.pdf>
- IASB. (2013a, Mai). *Revised Exposure Draft: Leases*. Hentet fra <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/leases/revised-ed/published-documents/ed-leases-may-2013.pdf>
- IASB. (2013b, Mai). *Revised Exposure Draft Leases: Basis for Conclusions*. Hentet fra <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/leases/revised-ed/published-documents/ed-leases-basis-for-conclusions-may-2013.pdf>
- IASB. (2013c, November). *AP3A: Summary of Feedback on the 2013 ED (joint with the FASB)*. Hentet fra <https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/meetings/2013/november/iasb/leases/ap3a-leases-summary-of-feedback.pdf>
- IASB. (2016a, Januar). *IFRS 16 Effects Analysis*. Hentet fra <https://www.ifrs.org/-/media/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-effects-analysis.pdf>
- IASB. (2016b, Januar). *IFRS 16 Leases Project Summary and Feedback Statement*. Hentet fra <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-project-summary.pdf>
- IASB. (2016c). *IFRS 16 Leases: Basis for Conclusions*.

-
- IASB. (2018). *Basis for Conclusions on the Conceptual Framework for Financial Reporting*. Hentet fra http://www.masb.org.my/pdf.php?pdf=2018ConceptualFramework_BC.pdf&file_path=pdf_file&fbclid=IwAR0-ts4b05NgOD8oalOD4b67SspqQyICkunNVLP-QNBLnB3-d_XX6C3RMZw
- Jacobsen, D. I. (2018). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* Oslo: Cappelen Damm.
- KPMG. (2017). *IFRS 16 Leases supplement - Guide to annual financial statements*. Hentet fra <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/12/ifrs16-ifs-supplement-2017.pdf>
- Krumsvik, R. J. (2015). *Forskningsdesign og kvalitativ metode - ei innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvifte, S. S., & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvifte, S. S., & Puri, A. (2019). *Praksisundersøkelsen 2019*. Hentet fra EY: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Praksisundersokelsen2019/\\$FILE/Praksisundersokelsen2019.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Praksisundersokelsen2019/$FILE/Praksisundersokelsen2019.pdf)
- Kvifte, S. S., Tofteland, A., & Bernhoft, A.-C. (2011). *Finansregnskap: God regnskapsskikk og IFRS* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Lipe, R. C. (2001, September). Lease Accounting Research and the G4+1 Proposal. *Accounting Horizons*, ss. 299-310. Hentet fra <https://search.proquest.com/docview/208909731/fulltextPDF/A7E31B99077E4A7EPQ/1?accountid=37265>
- Melville, A. (2019). *International Financial Reporting - A Practical Guide*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Mesrobien, H., Stenheim, T., & Moen, K. T. (2018, November). *Effekter av ny leasingstandard IFRS 16 for børsnoterte foretak i Norge*. Hentet fra Magma: <https://www.magma.no/effekter-av-ny-leasingstandard-ifrs-16-for-borsnoterte-foretak-i-norge>
- Pettersen, C., Plenborg, T., & Kinserdal, F. (2017). *Financial Statement Analysis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Picker, R., Clark, K., Dunn, J., Kolitz, D., Livne, G., Loftus, J., & van der Tas, L. (2016). *Applying IFRS Standards*. Chichester: John Wiley & Sons.
- PwC. (2016, April). *Ny IFRS-standard for regnskapsføring av leieavtaler*. Hentet fra PwC: <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/ifrs/regnskapsforing-av-leieavtaler.pdf>
- Rosenblad, S., & Skar, K. G. (2016). *IASB har endelig vedtatt IFRS 16 leieavtaler*. Hentet fra Deloitte: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/no/Documents/audit/IASB-har-vedtatt-ny-IFRS-16-om-leieavtaler.pdf>
- Schwencke, H., Haugen, D., Baksaas, K., Stenheim, T., & Avlesen-Østli, E. (2017). *Årsregnskapet i teori og praksis: 2016*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tweedie, S. (2008). *Prepared Remarks of Sir David Tweedie*. Hentet fra http://www.actuaries.org/CTTEES_PENSEB/Documents/Quebec_item4b.pdf

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide - analytikere

Tema 1

Utfordringer/svakheter med den gamle standarden IAS 17

1. Hva, om noe, opplevde du som analytiker var utfordrende med IAS 17?
 - a. IAS 17 trekker ingen klar linje mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler. Det gir rom for tilpasning av avtaler, eller at selskaper vurderer like leieavtaler ulikt. Har du opplevd dette som utfordrende? Hvordan har du i så fall tatt hensyn til dette?
 - b. Operasjonelle leieavtaler blir ikke balanseført. Gjorde dette det utfordrende å sammenligne selskaper som leier og selskaper som eier eiendelene? Hvordan har du i så fall tatt hensyn til dette?
 - c. Noen brukere velger selv å justere balansesummene for å reflektere de operasjonelle leieavtalene. Er dette en praksis du har benyttet? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - d. IAS 17 har blitt kritisert for at noteopplysningene er utilstrekkelige. Er du enig/uenig? Hvorfor/hvorfor ikke?
2. Var det etter din oppfatning nødvendig å erstatte/endre standarden? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - a. Hvis ikke, hvilke endringer burde man gjort (eksempelvis ha mer noteinformasjon i stedet for ny standard)?

Tema 2

Regnskapsmodellen valgt under IFRS 16

1. IFRS 16 legger opp til at alle leieavtaler nå skal balanseføres. Hva er ditt syn på dette?
 - a. Hva er ditt syn på at alle leieavtaler nå behandles likt, altså at det ikke skilles mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler?
 - b. Er det etter din oppfatning noen bransjer der standarden fungerer bedre enn andre?
 - c. Ville andre løsninger vært bedre (eksempelvis utvidede notekrav i stedet for balanseføring)?
2. IFRS 16 skal gi bedre sammenligning av selskaper. Opplever du at dette er tilfelle?

- a. At leieavtaler likebehandles med eiendeler man selv eier skal gjøre det enklere å sammenligne selskaper som leier og selskaper som eier. Opplever du at dette er tilfelle?
 - b. At man ikke lenger skiller mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler skal gjøre det enklere å sammenligne selskaper som leier, da alle leieavtaler nå behandles likt. Opplever du at dette er tilfelle?
 - c. Ved beregning av leieforpliktelsen skal selskapet bruke leieavtalens implisitte rente (hvis tilgjengelig) eller selskapets marginale lånerente. I forbindelse med sammenligning av selskaper, hva tenker du om denne løsningen?
3. Opplever du at regnskapstallene under IFRS 16 reflekterer selskapet bedre enn tallene under IAS 17?
- a. Krever tallene fortsatt omarbeiding?
4. En del nøkkeltall endres som følger av IFRS 16. På hvilke områder har dette størst betydning for deg?
- a. Hvordan har dette endret bruken av nøkkeltall/multipler?
 - b. Hvis endret bruk av nøkkeltall, får du nå bedre informasjon enn under IAS 17?
 - c. Endrede nøkkeltall kan føre til brudd med covenants. Har dette betydning for ditt arbeid?
5. Dersom en kontrakt inneholder både en leieavtaledel (leie av skip) og en servicedel (bemanning av skip) kan selskapene under IFRS 16 velge å skille ut servicedelen og kostnadsføre denne løpende, eller de kan føre alt som en leieavtale. Hvordan opplever du at selskapene forholder seg til dette?
- a. Oppfølgingsspørsmål: Hvordan forholder du deg til selskapenes valg?
6. IASB har både kreditorer og investorer som målgruppe for regnskapet. Opplever du at IASB har klart å balansere behovene til de to gruppene på en god måte når IFRS 16 ble utformet (kredittorientert vs egenkapitalorientert)?

Tema 3

Nye utfordringer ved IFRS 16

1. (Foruten de utfordringer du har nevnt) opplever du at IFRS 16 medfører nye utfordringer?

- a. Under IFRS 16 vil kostnadene være høyest i første del av leieperioden gitt lineære avskrivninger (frontloading). Fører dette til utfordringer? Eksempelvis knyttet til tolkning av nøkkeltall?
2. Under IFRS 16 kan leietaker velge løpende kostnadsføring ved leie av eiendeler med lav verdi og ved leieavtaler med varighet kortere enn 12 måneder. Har du noen tanker om denne valgmuligheten?
 - a. Opplever du at selskapene opplyser om hvilke kriterier de legger til grunn for hva som regnes som "lav verdi"?

Tema 4

Avsluttende bemerkninger

1. Ser du for deg at utfordringene knyttet til IFRS 16 som har blitt nevnt i løpet av intervjuet vil være av like stor karakter også i fremtiden?
2. Kort oppsummert, hva er ditt overordnede syn på IFRS 16 (positivt/negativt)?
 - a. Vil du si at IFRS 16 er en bedre eller dårligere standard enn IAS 17?
3. Hva vil du si er den generelle oppfatningen av den nye standarden hos andre analytikere enn deg selv?
4. Er det noe du ønsker å legge til som vi ikke har vært inne på?